

IN DUIZEND VREZEN

door *C. Oldenburg*

IN DUIZEND VREZEN

DOOR

C. OLDENBURG

Met illustraties van Huib de Ru

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

1. Een Geus en een Spanjaard

„Kom naar de kant, Jacob, dan gaan we samen op het vlot.”

„Nee, het gaat nu net zo leuk.”

Zo blijft Jacob, de zoon van wijnhandelaar Pieter Jacobszoon Bruyn midden op het water varen.

Als zijn deftige vader het wist, zou er wat zwaaien. Maar aan hem denkt die blonde Jacob nu niet. Nee, hij heeft wel andere dingen aan zijn hoofd. Hij speelt nu zo fijn. Hij en zijn vriend Jan hebben een paar planken gevonden. Vlak bij het water. Nu, daar hebben ze geen twee minuten bij stilgestaan. Met vereende kracht is het hout in het water gegooid. Jacob, altijd haantje de voorste, sprong er het eerst op. Ziezo, nu vaart hij als een admiraal aan het hoofd van zijn vloot.

Jan, de zoon van Klaas Janszoon Spiegel, de stoeldraaier, is er wat jaloers op. Hij durft de Binnenrotte niet in te springen. Hij ziet zijn vader al als hij drijfnat thuiskomt. Klaas Janszoon Spiegel zou vast een stoelpoot grijpen. Daarom blijft Jan maar aan de kant staan. Kwam zijn vriendje nu maar wat dichterbij, dan konden ze er samen op. Maar Jacob roept:

„Jan, ik weet een leuk spel. Ik ben Lumey, de Geuzenadmiraal. Jij bent Alva. Nu ga ik ergens landen.”

Nee, daar heeft Jan weinig zin in. Alva, zo'n Spanjool? En Jacob was natuurlijk de Geuzenvlootvoogd. Die had juist die week Den Briel ingenomen. Iedere Rotterdamse jongen zou graag voor Geus spelen. Ineens moet Jan weer aan zijn vader denken. Hoe dikwijls had die al gezegd, dat ze niet mochten schreeuwen over Geuzen en Spanjaarden. Overal konden verklikkers huizen.

Gelukkig lopen er nu haast geen mensen hier. Daarom vindt

Jan het spelletje wel goed. Hij kan vlugger langs de kant lopen dan Jacob varen. Jacob roept:

„Ik kom haast niet vooruit. Er staat veel te weinig wind en ik heb geen zeilen meer.”

Oei, maar nu moet die domme Jacob toch opletten, want hij komt haast bij Jan, de Spanjool. Die heeft een stok gegrepen en wil nu dit kanon richten. Jacob schept een handvol water en gooit dat naar Jan. Hij roept:

„Ik zal je lonten nat maken, dan kun je het kanon niet gebruiken.”

Goed, als Jan een puts water over zich heen heeft gekregen, is het kanon buiten werking gesteld. Maar wat heeft Jan nu in zijn hand? Nee, het is geen gewone stok. Het is een echte speer. Hij laat zich voorover op zijn buik vallen en probeert met de stok, de speer, zijn vijand te raken.

Deze vaart echter handig om het gevaarlijke punt heen. Zijn beide handen dienen als roeispanten. Jacob heeft een mooi plan bedacht.

Laat Jan, de Spanjool, maar lekker op zijn buik liggen, dan kan hij even verder aan land komen. Hij doet net alsof hij terug wil varen. Zijn schip maakt al een halve boog. Daar ineens waagt hij de sprong. Hij zal aan de wal komen. Hij is toch een Geus? Die moet toch winnen? Deze week ging het toch ook? Ze hebben op de Sint-Cathrijnetoren de prinsenvlag gehesen. Dat zal hij ook doen. Maar Jacob behoeft niet op de Rotterdamse Sint-Laurenstoren te klauteren om zijn vlag te hijsen. Nee, hij zal zijn boezeroen uittrekken en in een tak van een boom hangen. Is dat geen mooie prinsenvlag?

Maar hij haalt niet eens de kant. Zijn sprong is net te kort. Met een plons verdwijnt hij in het vuile Rotte-water. Nu is hij geen Geus meer. Hij is een drenkeling, die graag de toegestoken stok van zijn vriendje grijpt. Jan krijgt de Geus op het droge.

Uit is dit leuke spel. Het vlot drijft nu midden op het water.

Waar zou dat nu naar toe gaan? Daar denken ze niet lang over na, want de belangrijkste vraag is nu: Waar moet Jacob heen? Naar huis durft hij niet. Een wijnhandelaar kan geen water gebruiken. Ook geen water, dat druipt uit de kleren van zijn lieve zoontje.

„Ga maar met mij mee,” zegt Jan.

Daaraan kan men zien, dat ze goede vrienden zijn.

Nu lopen de Geus en de Spanjaard broederlijk naast elkaar. Maar waar komen ineens die kinderen vandaan? Een hele schare volgt het tweetal. Ze roepen:

„Snoek, snoek, paling in je broek.”

Ja, dat roepen ze altijd als ze een jongen zien, die in het water is gevallen.

Jacob vreest het ergste. Als die jongens zo blijven joelen, komt hij nooit veilig thuis. Hij woont maar een paar huizen van zijn vriendje vandaan. Zijn vader zal het vast horen. Angstig kijkt hij om. Er lopen tientallen kinderen achter hen. Allemaal roepen ze:

„Snoek, snoek, paling in je broek.”

Jacob wou, dat hij zo maar in de grond kon verdwijnen en door een onderaardse gang naar huis kon gaan. Maar dat kan niet. Het lawaai achter hen neemt nog steeds toe.

Door al dat rumoer komen er zelfs grote mensen naar buiten. Die zijn natuurlijk bang, dat hun kinderen in het water hebben gelegen.

Zwart-Jan, de smid, staat ook al voor zijn smederij. Hij heeft

het lawaai evensens gehoord en komt nu toch even kijken. Welke onvoorzichtige knaap zou nu weer in het water zijn gevallen? Aandachtig neemt hij de druipende jongen op. O, hij herkent hem. Het is de zoon van Bruyn, de wijnhandelaar. Die is een goede kennis van hem.

Nu schrikt Jacob toch echt. Met twee passen staat Zwart-Jan voor hem. Hij tilt zo maar de drenkeling

op en draagt hem onder een arm de smederij binnen. Dan zet hij hem op de grond.

„Waar moet jij naar toe? Helemaal naar huis? Nee mannetje, dat doen we niet. Hier brandt vuur en hier zullen we je drogen.”

Die Zwart-Jan valt toch niet tegen. Maar even later is hij weer een echte nijdigerd. Hij loopt naar de deur. Daar staan de jongens nog te schreeuwen:

„Snoek, snoek . . .”

„Wat snoek?” brult Zwart-Jan. „Naar huis jullie, anders zal ik eens een gloeiende pook opzoeken.”

Daar stuiven al de helden weg. Alleen Jan staat er nog.

„Vooruit, jij ook ingerukt. Anders zal ik je.”

„Ja, maar . . .” stamelt Jacobs vriendje.

„Niets te maren. Ingerukt, mars.”

Daar verdwijnt ook Jan.

Nu is Jacob helemaal alleen met de grote, sterke smid.

„Zo, nu ga jij daar staan en ondertussen zal ik het vuur aanblazen.”

Jacob gaat op de aangewezen plaats staan en met de blaasbalg wakkert Zwart-Jan het vuur aan.

Even later dampen de kleren van Jacob. Hij voelt zich gewoon warmer worden. Toch blijft de smid een hele tijd bezig.

Eindelijk houdt hij op.

„Zo, nu ben je droog, Jacob Bruyn.”

De jongen knikt.

„Ik dacht eerst, dat je een wandelende snoek was. Ja, ik wou je nog eerst bakken. Weet je wat jij moet doen, Jacob? Je gaat naar huis. En weet je, wat je niet meer moet doen?”

Jacob kijkt vragend naar de smid.

„Van die gevaarlijke spelletjes. Je had kunnen verdrinken. Nee jongen, zo iets is toch je leven wagen?”

Jacob knikt. Hij voelt de zware hand van de smid op zijn hoofd. De duim van Zwart-Jan kriebelt over Jacobs voorhoofd. Zo moet de jongen de smid wel aankijken. Hij vindt Zwart-Jan toch eigenlijk maar een vreemde man. Hij praat zo ernstig en er tintelen lichtjes in zijn ogen. Als je niet beter wist, zou je denken, dat de smid pret had.

De man brengt Jacob naar de deur. Samen kijken ze de straat in.

Nee, alle jongens zijn verdwenen. Zelfs Jan is weg.

„Zo knaap, je boft. Nu kun je ongezien thuiskomen. Ingerukt, mars.”

Als een pijl uit de boog vliegt Jacob weg.

Die smid viel toch wel mee. Wat heeft die man fijn zijn kleren gedroogd.

Even later is hij thuis. De angst voelt hij niet meer. Niemand heeft meer „Snoek, snoek” geroepen.

Hè, wat is dat?

Hij hoort in de kamer praten. Vader en moeder zijn niet alleen. Er is iemand anders bij. Het is een man. Hij hoort het duidelijk aan de stem. Toch kent hij die niet. Het is vast een vreemde.

Aarzelend komt hij binnen. Ja, daar zit de vreemdeling. Een klein, rond, houten vaatje staat naast zijn stoel.

„O, die man komt voor vader,” denkt Jacob. „Dat is natuur-

lijk ook een wijnhandelaar. In dat tonnetje zit vast en zeker wijn."

„Daar is onze Jacob," zegt moeder. „Jacob, zeg eens netjes goedendag."

Jacob gaat naar de man toe en geeft een hand.

De man zegt:

„Zo, ben jij Jacob Bruyn? Nu, ik ben Michiel Herlijn. Nu weten we, wie we zijn."

Maar wat doet die man vreemd. Hij houdt niet alleen Jacobs hand vast, maar zijn lippen beginnen te trillen. Het is net alsof hij zijn lachen wil inhouden. Dan spreekt hij weer.

„Zo Jacob, ik geloof, dat jij een beetje ondeugend bent geweest."

De jongen krijgt een kleur. Zou die vreemdeling soms wat gezien hebben? Zou hij daarnet die schreeuwende optocht bekeken hebben?

Dan laat eindelijk Michiel Herlijn de hand los.

„Jacob," zegt hij, „als je je vader recht in de ogen kijkt, zul je zien, dat hij het ook weet. Nee, nee, ik heb niets verklikt."

Wat moet Jacob nu doen? Hij weet geen raad. Dan roept zijn vader hem.

„Jacob, kom eens hier."

Ja, dan moet Jacob wel. Het wordt zo nadrukkelijk gezegd.

„Waar ben jij in het water gevallen?" vraagt zijn vader.

Hoe weten die mensen dat alles? Hulpeloos kijkt hij naar zijn moeder. Die doet ook al mee.

„Wie heeft je kleren gedroogd?"

Zouden die grote mensen dan alles weten?

Eerlijk biecht Jacob nu maar op. Hij vertelt van de Geuzen en de Spanjaarden, van het vlot en de jongens. Als hij de naam van Zwart-Jan noemt, beginnen ze alle drie te lachen. Waarom die pret toch?

Jacob begrijpt er niets van. Hij kijkt zo dom van de een naar de ander. Moeder zegt eindelijk:

„Ga je gezicht wassen, dat is nog vuil.”

Michiel Herlijn heeft ook nog wat.

„Zeg Jacob, als je nog eens bij Zwart-Jan komt, laat dan het woord „snoek” niet op je voorhoofd schrijven.”

Nu lachen ze weer allemaal. Jacob heeft geen pret. Hij is ineens boos op de smid.

Dan zegt vader:

„Wassen en naar bed. Daar behoren schipbreukelingen.”

En zo moet Jacob, de Geus, naar zijn bed. Dat is wel een roemloos einde van het gevecht tegen de Spanjaarden. Toch gaat hij. Hij kent zijn vader veel te goed. Aan tafel mag hij straks niet komen. Voor straf moet hij weer eens een maaltijd overslaan. Misschien dat moeder nog boven komt. Dat doet ze wel eens meer. Hij hoopt, dat ze ook nu in haar schortzak een paar dikke boterhammen meebrengt.

Hij vindt zijn moeder lief, maar vader wel een beetje te streng.

„En toch,” denkt hij, „had vader gelijk. Ik heb mijn straf verdiend. Maar die Zwart-Jan, nee, dat is een akelige man.”

2. Een afgeluisterd gesprek

De volgende morgen mag Jacob weer gewoon beneden komen. De vreemdeling is er ook nog. Natuurlijk begrijpt de jongen het wel. Deze man moet een verre reis maken. Wie weet, waar hij helemaal vandaan komt. Aan zijn tongval is duidelijk te horen, dat hij niet in deze streek thuishoort.

Met zijn vieren zitten ze rond de tafel. Jacob kan vanaf zijn plaats Michiel Herlijn goed opnemen. Even peinst de jongen voor zich uit. Zal vader de vreemdeling alles vertellen? Alles? Ook wat er bij zijn vriendje thuis gebeurt, het geheim waarvan vader hem deelgenoot maakte?

De ouders van Jan zijn van de nieuwe leer. Niemand mag dat weten, want het is erg gevaarlijk. Als de Spanjaarden het horen, kunnen zij het hele gezin straffen.

Ja, Jacob weet nog veel meer. Hij praat er nooit over. Dat heeft vader ten strengste verboden. Bij Jan thuis leest Klaas Spiegel wel eens uit de Bijbel voor. Nee, zo'n Boek hebben zij zelf nog niet. Aan één kant is dat maar gelukkig. Als de Spanjaarden zo'n Boek bij je thuis vinden, dan . . . Nee, daar wil Jacob maar liever niet aan denken.

's Avonds gaan vader en moeder wel eens naar Jan Jacobszoon Roos. Die man was vroeger burgemeester van Rotterdam. Een keer is Jan daar ook geweest. Die heeft hem erover verteld. Ze zongen daar allemaal geestelijke liederen. Jacob kan er nog om lachen. Wat hebben ze daar de Spanjaarden voor de mal gehouden. De liederen werden op de wijs van straatdeuntjes gezongen. De Spanjaarden konden het vast buiten horen. Natuurlijk hebben ze gedacht, dat er een bruiloft werd gehouden.

Michiel Herlijn bidt voor het eten, hardop. Vader doet het al-

tijd anders. De jongen bemerkt wel duidelijk, dat Michiel Herlijn een gast is. Hij zelf mag onder het eten nooit spreken, maar de man praat honderd uit. Jacob zwijgt maar en luistert. Zo hoort hij al gauw, dat Michiel Herlijn helemaal uit Duitsland komt. O, nu begrijpt Jacob, waarom de man zo vreemd praat.

Vader schenkt zelfs wijn in voor zijn gast. Pieter Jacobszoon Bruyn ziet de verbaasde blik van zijn zoon.

„Ja,” legt vader uit, „in Duitsland is men dat gewend. Bij het eten drinkt men daar altijd wijn.”

Michiel Herlijn vraagt aan Jacob of hij liever water uit de Rotte drinkt.

Jacob krijgt weer een kleur. Hij moet ineens weer aan gisteren denken.

Maar wat is dat? Daar vraagt de vreemdeling aan vader wat voor soort wijn het is.

„Vreemd is dat,” peinst Jacob. „Een wijnhandelaar die nog niet eens weet, welke wijn hij drinkt.”

Ineens gaat hij wat begrijpen. Die man is helemaal geen wijnhandelaar. Maar dat tonnetje dan?

Jacob neemt zich voor, deze dag goed op te letten. Maar dan zou hij thuis moeten blijven en die kans krijgt hij niet. Moeder vindt het goed weer om buiten te spelen, maar Jacob heeft weinig zin.

Dan komt zijn vriendje Jan. Die vraagt of Jacob meegaat. Hij moet voor zijn vader nog wat stoelen wegbrengen.

Ja, daar heeft Jacob wel zin in. Bij zo'n werkje schiet er meestal wel wat over. Een brok of een geldstukje is welkom bij de jongens. Al is dan Jacob de zoon van een deftig man, hij wil wàt graag mee.

Zo lopen ze samen naar het huis van Klaas Janszoon Spiegel. Er staan al twee stoelen klaar om weggebracht te worden.

Spiegel komt zelf nog even kijken. Hij geeft hun de nodige aanwijzingen.

De jongens begrijpen het best. De stoelen moeten onbeschadigd afgeleverd worden.

De stoeldraaier neemt de twee stoelen op en allebei krijgen ze een omgekeerde stoel op het hoofd gezet. Spiegel kijkt ze nog even na.

„Kwajongens,” bromt hij, „bengels, en toch zulke goede rakkers.”

Daar gaat het tweetal. Naast elkaar lopen zij.

„Zeg Jan, waar moeten die stoelen heen?”

„Naar Zwart-Jan, de smid,” zegt de zoon van de stoeldraaier. Ineens staat Jacob stil.

„Naar Zwart-Jan?” vraagt hij.

„Wel, wat geeft dat? Die man heeft gisteren je kleren gedroogd.”

„Ja, maar,” zegt Jacob, „hij heeft nog veel meer gedaan. Met zijn zwarte duim heeft hij „snoek” op mijn hoofd geschreven. Zo wisten ze thuis meteen alles.”

Jan moet er toch even om lachen. Ach, hij kent de smid wel. Die houdt nu eenmaal van een grapje.

Maar Jacob heeft geen pret. Nee, hij loopt te peinzen hoe hij het best wraak kan nemen. Natuurlijk moet het ook grappig zijn, maar jammer genoeg schiet hem op het ogenblik niets te binnen.

Als ze bij de smid komen, heeft Jacob nog niets bedacht. Hij laat Jan maar voorop gaan. Ten slotte moet hij de stoelen bezorgen.

„Zo, lopen jullie maar door naar de vrouw,” zegt de smid.

De jongens gaan al door de smederij. Dan ziet Zwart-Jan pas goed, wie die twee knapen zijn.

„O, daar hebben we die snoek ook weer. Man, man, gisteren had ik haast gebakken snoek. Ik ben toch een liefhebber van vis. Maar het snoekje zwom weg en nu is hij weer teruggekomen.”

Dat laatste hoort Jacob amper, want hij is al in de kamer bij

de smidsvrouw. Ze zal zelf wel komen betalen, zegt ze. De jongens krijgen een brok van haar.

„Die hebben jullie verdiend. O, ben jij Jacob Bruyn?”

Jacob knikt.

„Mijn man heeft me gisteren iets over je verteld. Ja, hij is een echte plaaggeest. Hij had er veel plezier over.”

Hier, tegenover deze vriendelijk uitziende vrouw, durft Jacob gerust te praten.

„Ja, maar ik had gisteren geen pret. Ik moest direct naar bed.”

„Heel verstandig,” zegt de vrouw. „Je had wel kou kunnen vatten. Het is nog geen zomer. Ja, dat was verstandig.”

Zo heeft Jacob het nog niet bekeken. Maar er zit veel waars in deze bewering. En toch vindt hij het nog steeds niet leuk wat de smid gedaan heeft.

Hij kan echter niet lang boos blijven. Van de vrouw hebben ze wat lekkers gekregen, van de smid mogen ze wat uitzoeken. In de rommelhoek is misschien nog wel iets wat zij kunnen gebruiken. Ze behoeven niet lang te zoeken, want ze hebben al gauw twee hoepels te pakken. Met een „dank u wel” verdwijnen ze met een vaartje uit de smederij.

Jacob vindt, dat de smid best meevalt. Maar hij moet niet lopen dromen, want zijn vriendje zet er behoorlijk de sokken in. Jacob kan echter ook hard lopen.

Samen rennen ze naast elkaar. Behendig ontwijken ze de mensen. Een paar straten verder houden ze hun vaart in. Niemand kan zo hard blijven hollen. Ze hijgen ervan.

„Ik weet wat moois,” zegt Jacob. „We gaan vissen.”

„Vissen?” vraagt Jan. „Nee hoor, hoepelen vind ik veel leuker.”

„Nee joh, we gaan vissen met die hoepels.”

„Hoe kan dat nu?” wil Jan weten.

Jacob legt het uit.

„We doen een grote lap onder aan de hoepel. Aan de bovenkant binden we vier touwen en dan een knoop en daaraan een

lang touw. We hebben dan twee netten, die we in de Binnenrotte laten zakken. Wie weet hoeveel vis we vangen.”

Nu begrijpt Jan het. Ze gaan samen naar Jans huis. Daar liggen oude lappen genoeg om hun visnetten van te maken.

Achter de werkplaats van de stoeldraaier knappen ze hun werkje op. Dat valt nog niet mee. Die vier touwen moeten precies even lang zijn. Stil zitten ze te peuteren. Jacob kijkt eens hoe Jan het doet. Jacob kan altijd prachtige plannetjes verzinnen, maar Jan is veel handiger om zo'n lastig werkje tot een goed einde te brengen.

Ineens kijken de twee jongens elkaar aan.

Wat is dat? Wie praat daar?

Eén woordje hebben de jongens duidelijk opgevangen. Er werd over Watergeuzen gesproken.

Er is iemand binnen bij de stoeldraaier.

Zonder iets tegen elkaar te zeggen, maken ze door middel van hun ogen een duidelijke afspraak: Stil zijn, dan horen we nog meer.

De man binnen praat verder.

„Ja, het was op dinsdag dat het gebeurde. Daar kwam plotse-
ling de vloot van de Watergeuzen voor Den Briel. De stad was zonder bezetting. Dat konden de Geuzen ook niet ruiken, maar daar kwamen ze spoedig achter.

Jan Coppelstock, de veerman, is naar de schepen toe geroeid. Hij heeft daar naar Treslong gevraagd. Ja, die kende hij wel, want Treslongs vader was vroeger baljuw van Den Briel.

Die Treslong heeft Coppelstock bij Lumey gebracht. Je weet wel, Willem, graaf Van der Marck, vrijheer van Lumey, is de Geuzenadmiraal. Hij gaf de veerman een boodschap mee. Hij moest de stad voor de Geuzen opeisen. Als ze die boodschap niet wilden geloven, kon Coppelstock de zegelring van Treslong laten zien. Het familiewapen van de Treslongs stond erop. Dat wapen kenden ze in Den Briel wel.

Coppelstock meldde zich bij de overheid. In angst en vreze

beraadslaagden ze hoe er gehandeld moest worden. Eén van de deftige heren vroeg aan Jan Coppelstock hoe groot het aantal Geuzen was.

Ja, dat wist Jan niet zo precies. Hij raadde er maar een beetje naar. Hij zei, dat er wel vijfduizend Geuzen waren.

De schrik sloeg de raad om het hart.

Vijfduizend Geuzen . . .

Hoe moesten de Briellenaren, zonder hulp van de Spanjaarden, zich tegen zo'n overmacht verzetten?

Nu hadden ze niet zo bang behoeven te zijn, want er waren maar hoogstens tweehonderd en vijftig Geuzen op de vloot. Het stadsbestuur vroeg twee uren bedenktijd. Wat een slimmerds toch. Ondertussen konden ze over land de benen nemen. Maar Lumey wilde niet zo lang wachten. Hij mocht de vijand niet de gelegenheid geven om in de komende nacht hulp te halen. Hij liet de Geuzen aan land gaan om de poorten te bezetten. Treslong trok met een deel van de manschappen naar de Zuiderpoort en luitenant Roobol trok naar de Noorderpoort.

De poorten werden vlug gesloten, maar daar wisten de Geuzen wel raad op. Met stro, teer en rijshout werden ze in brand gestoken en met een scheepsmast opengerammeid.

Toen konden de Geuzen de stad binnentrekken. De prinsenvlag werd op de toren van de Sint-Cathrijne gehesen en klaar was Kees.

Natuurlijk hebben ze vliegensvlug de poorten weer hersteld en nu moet Alva maar zien, dat hij Den Briel terugkrijgt. Ja, hij is bij ons naar de tiende penning aan het zoeken, maar zijn bril, Den Briel, is hij daarbij verloren.

Heb je het rijmpje al gehoord?

Op de eerste april,
verloor Alva zijn bril.

Leuk hè?"

De jongens spannen zich in om nog meer te horen.

Stil, daar antwoordt Klaas Janszoon Spiegel.

„Zo leuk kan ik het niet vinden. Nee, dat gaat fout, wat ik je brom. Die Alva zal de stadhouder Bossu wel met een leger sturen. Als de Watergeuzen zien, dat ze het verliezen, gaan ze met hun schepen over zee weg en dan zitten die arme Briellenaren met de brokken.”

Maar de vreemdeling blijft het antwoord niet schuldig.

„Nee man, je ziet het verkeerd. Ik weet wel beter. Moet je horen.

Den Briel ligt in het westen. De prins zit in het oosten. Die zal wel voor een huurleger zorgen. Lumey is de plaatsvervanger voor de eigenlijke admiraal, voor Lumbres. Waar zit die? Die is nu in Frankrijk. Met de hulp van de Fransen wordt Alva waarschijnlijk vanuit het zuiden aangevallen.

Nee, die Alva weet straks niet meer tegen wie hij moet gaan vechten. Neemt hij de strijd op tegen de een, dan winnen de andere twee.

Nee man, je moet niet zo somber zijn. Let eens op mijn woorden: in dit jaar begint voor ons de vrijheid. En als er één schapje over de dam is, volgen er meer. Er komen natuurlijk nog meer steden, die de poorten dichtgooien. Dat gaat zo gemakkelijk. Alva moet vechten. Overal haalt hij zijn garnizoenen leeg. Zijn soldaten heeft hij broodnodig.

Zie je nu ook het lichtje van de vrijheid? Man, het gaat goed. Maar kom, ik moet verder.”

De vreemdeling gaat weg.

Jan wil ook wegsluipen, maar Jacob staat vlug op om door het raampje te kijken. Hij wil die vreemdeling wel eens zien. Zijn stem komt hem erg bekend voor. Nog net ziet hij de man. Nu weet Jacob, dat het Michiel Herlijn is, die dat allemaal vertelde.

Hij gaat zijn vriendje achterna. Ze zullen samen gaan vissen in de Binnenrotte. Jacob zal echter oppassen, dat hij nu geen snoek wordt. Hij zal goed op de kant blijven.

Met hun eigengemaakte netten gaan ze op visvangst. Vreemd gaat het. Anders kan men uren vissen om één visje uit het water te halen en nu gaat het zo prachtig. Ze zijn nog maar heel kort bezig en dan hebben ze al vijf behoorlijke vissen gevangen. Jacob heeft het meeste geluk gehad. Hij heeft vier grote knapen opgehaald.

Wat zal hij ermee doen?

Ineens heeft hij weer een mooi plan. Nu krijgt hij de kans, wraak te nemen. Hij zal de hele vangst bij Zwart-Jan brengen.

Die is toch zo verzot op vis?

Dááruit zal zijn wraak bestaan. Vader zegt altijd, dat hij kwaad met goed moet vergelden.

De smid zal nu niet meer kunnen denken, dat hij niet tegen een grapje kan.

Zo krijgt Zwart-Jan die dag onverwacht een maaltje vis aangeboden.

Jacob zegt: „De snoek heeft een portie vis bemachtigd. Die mag u hebben.”

De smid is er wàt blij mee. Hij zegt:

„Zo Jacob, ik dacht eigenlijk, dat je een beetje boos op me was. Maar dit vind ik mooi. Wie zich zelf overwint, is sterker dan wie een stad inneemt.”

Jacob moet na dit gezegde denken aan hetgeen Michiel Herlijn over de Geuzen en Den Briel heeft verteld. Hij heeft zich voorgenomen, erachter te komen wie of wat die Michiel Herlijn eigenlijk is. Hij weet nu welhaast zeker, dat hij geen wijnhandelaar is en daarom snelt hij nu met spoed naar huis. Het wordt ook zo langzamerhand etenstijd en als hij niet op tijd is, zwaait er wat. Hij kent zijn vader. Als hij te laat komt, krijgt hij vast en zeker te horen:

„Ziezo, jij vindt de hond in de pot.”

En dan krijgt hij niets. Gisteren heeft hij al een keer moeten vasten. Twee dagen achter elkaar vindt Jacob toch een beetje te veel van het goede.

3. Een onbekend verhaal

Jacob heeft een prettig gevoel, omdat hij weer vrede gesloten heeft met Zwart-Jan, de smid.

Thuisgekomen ziet hij, dat vader en de vreemdeling samen in de huiskamer zitten te praten. Moeder is in de keuken bezig voor het eten te zorgen. Jacob weet best, dat hij nu niet in de kamer mag komen. Hij zal maar eens gaan kijken wat zijn moeder klaarmaakt.

De pannen staan al op het vuur. Moeder wil niet, dat haar zoon voor pottekijker speelt en daarom kan hij zijn nieuwsgierigheid niet bevredigen.

Moeder wil graag weten wat haar zoon heeft uitgevoerd.

Jacob vertelt over het wegbrengen van de stoelen en de visvangst.

Moeder knikt.

„Dat is goed gedaan, jongen. Op deze wijze mag je altijd wraak nemen.”

Ze kijkt haar jongen aan. Haar ogen glanzen. Ze vindt het fijn, dat hij zo gehandeld heeft. Maar ze ziet ook, dat haar zoon aarzelt. Het lijkt net of hij opzettelijk iets voor haar verzwijgt.

„Vooruit,” zegt ze, „wat is er nog meer gebeurd? Ik zie, dat je nog wat vertellen wilt.”

Dan komt het verhaal over het afgeluisterde gesprek.

„Ja moeder, en die Michiel Herlijn wist alles zo nauwkeurig. Het leek net of hij erbij geweest was.”

„Dat is ook zo,” antwoordt moeder. „Die Michiel Herlijn reist door het hele land. Hij was op de eerste van de maand net in Den Briel.”

„Ja, maar moeder, hij wist alles. Over een huurleger en over de onderhandelingen.”

„Jongen, wie reist, hoort veel, vergeet dat niet.”

„Zou Michiel Herlijn gelijk hebben, moeder? Gaat het nu goed in ons land? Er zijn zoveel mooie plannen.”

Moeder zucht. Ze zegt:

„Jongen, de mens wikt, maar God beschikt. Laten we hopen, dat God die plannen met Zijn zegen wil bekronen.”

Dan heeft moeder geen tijd meer om te praten. Het koken eist al haar aandacht op.

Jacob begrijpt best, dat moeder, nu er een gast is, een goed maal op tafel wil brengen. Hij moet aan vader gaan vragen of hij vast de tafel mag dekken.

Vader vindt het uitstekend, dat de zoon des huizes een handje meehelpt. Het duurt dan ook niet lang voor het viertal om de tafel zit geschaard.

Jacob weet, dat hij onder het eten niet mag praten. Zijn gedachten laat hij nu de vrije loop. Hij zit nog steeds met een moeilijkheid. Hij begrijpt wel, dat Michiel Herlijn geen wijnhandelaar is. Maar wat is hij wel? Moeder heeft er wijselijk niet over gesproken.

Herlijn is goed ingelicht. Hoe weet hij dat toch allemaal? Hij is vast niet zo maar 'n gewoon mens. Wat zou hij dan zijn? Wat moet hij nu hier doen? Vader wil natuurlijk niets zeggen en Michiel Herlijn zal ook niets loslaten. Hoe moet Jacob daar nu achter komen?

Hierover peinst hij nog steeds als er ineens wat bijzonders gebeurt. Jacob weet, dat het ten strengste verboden is, van tafel op te staan. De vreemdeling doet dat echter toch. Vader kijkt helemaal niet verbaasd.

Jacob volgt met zijn ogen de man. Daar gaat Michiel Herlijn zo maar naar de kast. Hij doet deze zelfs open.

Jacob kijkt vlug naar zijn moeder. Zou zij dat goedvinden?

Nee, vast niet. Hoor, daar zegt ze al wat. Maar ze praat niet tegen Michiel, nee, ze richt zich tot Jacob.

„Jongen, al wat je ziet en hoort, beloof me, dat je daar nooit over zult spreken. De verraders slapen niet.”

Jacob begrijpt er niets van, maar moeder is zo ernstig, dat hij het vlot belooft. Dan gebeurt het wonderlijke.

Michiel Herlijn pakt zijn tonnetje uit de kast. Hij haalt het deksel eraf. In een kan, die moeder hem geeft, giet hij het leeg.

Jacob vindt het vreemd. Het tonnetje is niet groot, maar zit er maar zo weinig wijn in?

Dan verdwijnt Michiels hand in het vaatje. Hij haalt de bodem eruit en legt die op tafel. Dan pakt hij weer iets uit het tonnetje. Het is een boek.

Jacob leest het woordje op de buitenkant: „Biblia”.

„Juist,” zegt vader, „dat is een Bijbel. Onze gast zal daaruit voorlezen. Jacob, je mag het wel weten. Deze Michiel Herlijn heet eigenlijk anders. We zullen hem maar bij zijn schuilnaam blijven noemen. Dat wil hij het liefste. Hij wordt door de Spanjaarden gezocht. Hij is namelijk een prediker, die heel het land afreist.”

O, nu begrijpt Jacob ineens alles veel beter. Zijn ogen stralen. Wat bewondert hij die Michiel Herlijn en wat vindt hij zijn vader dapper, dat die zo maar een gezochte durft herbergen. Ondertussen heeft Michiel Herlijn de Bijbel opengeslagen. Zijn ogen dwalen over de bladzijden en dan begint hij te lezen. Het is voor Jacob een onbekend verhaal. Het gaat over het Joodse volk, dat in Egypteland is. De koning van dat land, de farao, wil niet hebben, dat Gods volk wegtrekt. Nee, hij gebruikt de Joden als slaven. God keurt dat niet goed. God verlangt, dat de Joden weggaan.

Jacob luistert wie dat zal winnen. God of de farao. Natuurlijk moet die Egyptische koning het verliezen. Er komen plagen over Egypteland.

Soms huivert Jacob, soms heeft hij plezier. Bij elke plaag denkt hij, dat het volk nu wel zal wegtrekken. Maar de farao verstokte zijn hart. Hij gaf geen toestemming.

Zou de farao dan machtiger zijn dan God?

Ineens moet Jacob aan zijn eigen land denken. Daar spelen anderen de baas. De Spanjaarden hebben hier alles te vertellen. Hè, kregen die ook maar die plagen. Wat zou die Alva raar opkijken. Hij schrikt van zijn eigen gedachten. Nee, zo mag hij niet denken. Hij luistert weer.

Hoor, daar komt de tiende plaag. Alle eerstgeborenen — o, dat zijn de oudste kinderen — zullen gedood worden, als er geen bloed aan de deurpost wordt gesmeerd. Dat bloed zal van een lammetje zijn.

Met een rode kleur zit Jacob te luisteren. Eindelijk sluit Michiel het heilige Boek en bergt het op. Het tonnetje verdwijnt weer in de kast.

Dan kijkt Michiel de kring rond en zegt:

„Dat ging over het Pascha van de Joden. Wij hebben later het paasfeest gekregen.”

Verder zegt hij, dat God altijd zijn kinderen wil helpen. Het lijkt er wel eens op of de vijand de baas zal blijven, maar God is de machtigste. Hij zal de zijnen nooit in de steek laten.

Vader knikt en moeder pinkt een traan weg.

Jacob begrijpt dat niet. Wat is er nu te treuren? Het is heerlijk, dat God de mensen wil helpen.

Dan dankt Michiel hardop.

Jacob zegt het „amen” mee. Ja, „amen” betekent: het zij zo. Michiel heeft gebeden of God de mensen wil verlossen. Men is in de greep van een heel erge vijand en die heet: onwetendheid. De mensen weten zo verschrikkelijk weinig van God en Zijn Woord. Men leeft nu in een tijd van oorlog. In het land zijn vreemden de baas. Men maakt zelfs allerlei plannen om de vijand te verjagen. Dat was ook zo in Egypte. Toen hielp God zijn volk. Nu is er weer een volk in nood. Herlijjn vraagt of

God dit lijdende volk wil helpen. Maar er moeten meer vijanden verslagen worden. De grootste vijand woont in het menselijke hart. Men wil eigen plannen uitvoeren. Maar het beste is om Gods wil te volgen. Als dat gebeurt, zal er op die plannen zegen rusten.

Jacob begrijpt nog wel niet alles, maar iets kan hij toch vatten. Hij wilde maar, dat Michiel Herlijn nog langer bleef. Hij kan dan nog meer horen. Die Bijbel is zo'n dik boek. Daar staan nog veel meer verhalen in.

Michiel begrijpt het wel. Hij belooft vader, dat hij voor een Bijbel zal zorgen. Daar kan dan hier elke dag uit gelezen worden.

Ja, dat zegt hij.

„Later is nog eens een Lam geslacht. O, maar dat is weer een heel ander verhaal. Misschien lees ik dat morgen voor. Dat is het mooiste en toch het droevigste verhaal uit heel de Bijbel.”

„Ja, het mooiste verhaal moet U morgen voorlezen,” zegt moeder.

Jacob kijkt haar aan. Hij vraagt: „Waarom vandaag niet?” Moeder glimlacht.

„Jacob,” zegt ze, „wat is het morgen?”

Jacob begrijpt het eerst niet. Morgen is er toch niets bijzonders aan de hand? O ja, nu weet hij wat moeder bedoelt. Morgen is hij jarig.

Vader mengt zich ook in het gesprek. „En nu wil die jongen voor zijn verjaardag graag een geitje hebben.”

„Een geitje?” vraagt Michiel verbaasd. „Waar moet dat huzen? In de kamer kunt U dat beest toch niet hebben?”

Moeder veronderstelt, dat de keuken ook niet zo'n beste stal is, maar ze weet beter.

„We hebben toch een tuin, man? Een geit eet toch gras?” zegt ze.

„Vader, en dat ga ik elke dag voor hem snijden.”

Vader zegt, dat hij en moeder er nog eens een nachtje over zullen slapen.

„Ja, maar dan is het te laat,” zegt Jacob. „Dan ben ik al jarig als die nacht om is.”

Moeder moet daar om lachen.

„Domme jongen,” zegt ze. „Vader bedoelt, dat hij er nog eens met mij over moet praten.”

„Als je nu eens geen geit krijgt, wat wil je dan hebben?” wil vader weten.

„Twee geiten,” antwoordt Jacob.

Daar moet iedereen om lachen. Jacob is daar blij om, want wie licht, heeft een beste bui en dat betekent vast wat goeds.

4. In de stad

Jan en Jacob hebben elkaar weer opgezocht. Het brandt Jacob op de tong om het geheim van Michiel Herlijn te vertellen, maar hij denkt nog bijtijds aan wat hij zijn moeder heeft beloofd. Nee, hij zal niets vertellen. Het beste is om maar weer eens een plannetje te verzinnen.

Op het Roode Zand is men bezig met bouwen. Daar gaan de jongens een kijkje nemen. Er is heel wat te zien. De huizen moeten van steen opgetrokken worden. Jan wil weten waarom.

„Houten huizen zijn toch veel eerder klaar?” zegt hij.

Maar daar weet Jacob wel op te antwoorden. Hij heeft het verhaal van vader en moeder wel honderd keer gehoord. Hij zelf was nog maar een peuter, toen er brand uitbrak in de stad.

„Haast alle huizen waren van hout en de gevolgen waren daardoor verschrikkelijk. Er brandde niet één huis af, maar de halve stad ging eraan. Nu moet elk huis van steen worden gebouwd en men mag voor de daken geen riet meer gebruiken.”

Een opzichter hoort het gesprek van de jongens. Hij heeft wel plezier in die knapen. Och, hij zal er maar even de tijd voor nemen om de jongens wat wijzer te maken.

„Ja jongens, de huizen moeten nu van steen gebouwd worden. Men is bang voor brand. O, jullie zijn nog te jong om te weten van de brand van 1563. De stad telde toen zeventienhonderd huizen. Weet je hoeveel er verbrand zijn?”

Jacob wil wel eens een keer raden.

„Een paar honderd,” zegt hij.

„Je bent er niet ver naast. Er gingen er tweehonderd vijftig totaal in vlammen op en er werden er zevenhonderd zwaar beschadigd. De mensen begrepen er niets van. Er was toch een brandkeur in de stad? Weten jullie wat dat wil zeggen?”

Jacob schudt heftig van nee en Jan kijkt de man vragend aan. „Dat zal ik jullie eens precies uitleggen. De huizen waren klein en van hout en afgedekt met een rieten dak. Vooral in de winter dreigde er dan steeds brandgevaar. Daarom was er een brandkeur. Men lette er goed op, dat alle muren met klei

bestreken werden. Ja, dat hield de brand wel enigszins tegen. Altijd was er toezicht nodig. 's Avonds mocht niemand bij kaarslicht werken. Stel je voor, dat men zo'n brandende kaars liet omvallen. De gevolgen konden noodlottig zijn. De nachtwacht ging overal binnen waar licht uitstraalde om te zien of men in overtreding was. Begrijp je nu, dat deze stenen huizen veel beter zijn?"

Ja, daar kunnen de jongens wel bij.

Jacob wil nog meer weten.

„En als er nu eens brand kwam, wat dan?"

„Ja, daar was men wel op voorbereid. Iedereen moest een leren brandemmer hebben. In geval van brand, diende men met die emmer naar de brand te komen om te helpen blussen. Kwam het vuur vlakbij, dan moest men de ladder pakken, die ook in ieder huis aanwezig diende te zijn. Deze behoorde zo lang te zijn, dat men op zijn eigen dak kon klimmen om emmers water over het riet te gooien. Viel er een vonk op, dan doofde die onmiddellijk."

„O," zegt Jan, „daarom staat er bij ons in de gang een ladder en een emmer."

„Bij ons ook," weet Jacob te vertellen.

„Ja, en bij mij thuis is dat ook zo. Dat is nog een overblijfsel van het houten-huizentijdperk."

Vreemd vindt Jacob het wel. Dat is toch eigenlijk niet nodig. Tegenwoordig bouwen ze stenen huizen en je kunt zó het dak op. Elk huis heeft bovenaan een trapgeveltje. Je bent er zó helemaal bovenop.

„Ja," antwoordt de man, „dat is wel zo. Maar we zijn er nog niet. Wat denk je van de bakker? Gelukkig mag de bakker zijn oven niet binnen hebben. Men moet er aan alle kanten bij kunnen om te blussen. Maar we wonen in een goede stad. Hier blaast de wachter 's morgens en 's avonds. Dan weten de mensen, wanneer de werkdag begint en wanneer die voorbij is."

„De ruumstrate," zegt Jacob.

„Juist,” zegt de man, „de ruumstrate. Dat betekent, dat men de straat moet rumen of ruimen. Dan mag men niet meer buiten, de bakker dus ook niet. Bij ruumstrate gaat haast iedereen naar bed. Dat kost niet zoveel vuur en licht en de brandwacht heeft het daardoor minder druk.”

„Toch gaat mijn vader 's avonds nog wel eens weg,” zegt Jacob.

„Natuurlijk, dat kan,” weet de man. „Maar dan moet hij een brandende lantaarn bij zich hebben.”

„En heb je die niet bij je,” zegt Jan, „dan pakken ze je jas af. De volgende dag kun je dan je eigen jas gaan terugkopen.”

„Ja, dat is een leuke vorm van boete.”

Jan wijst ineens in de diepte.

„Wat doen die mannen daar nu? Gaan ze de huizen zo laag bouwen?”

„Welnee, maar men wil ook wel eens een kelder hebben.”

Jan krijgt er een rood hoofd van. Dom van hem, dat hij daaraan niet heeft gedacht.

Jacob vraagt of hij mee mag helpen.

Dat kan de man waarderen.

„Helpen jullie maar je stad groot maken.”

„Er kan nog genoeg gebouwd worden,” zegt Jacob. „Er zijn nog heel wat open plekken in de stad.”

„Ja,” zegt de opzichter, „maar dat is eigendom van de kloosters. Daar kunnen wij niet zo maar aankomen.”

Dapper helpen de jongens stenen dragen. Jan vindt zich zelf een hele opperman.

Jacob moet ineens aan iets anders denken. De Joden in Egypte moesten ook met stenen werken. Als die stenen gebakken waren, moesten de mensen die natuurlijk wegdragen. Oei, wat een zwaar werkje.

Hij heeft zo eens op het bouwterrein rondgekeken, maar de meeste mannen dragen er maar zes tegelijk. Hij vindt vier al een hele vracht.

Na een poosje zijn de jongens echt moe. Het valt niet mee om grotemensenwerk te doen.

De opzichter is een vriendelijke man. Hij knikt de jongens toe en zegt:

„Jullie hebben braaf gewerkt. Maar houdt nu maar op. Jullie hebben nog de leeftijd om te gaan spelen. Doe dat maar en als je groot bent, kom je nog maar eens terug. Dan kun je ermee verdienen.”

„Dan zijn de huizen toch wel klaar?” vraagt Jacob.

„Natuurlijk jong, dit wordt toch geen kerk? Aan de Sint-Laurens zijn ze tientallen jaren bezig geweest en nog is hij niet af.”

Dat gelooft Jacob niet. Hij moet toch eens naar de kerk kijken. De man merkt het. Lachend wijst hij naar de kerktoren.

„Zie je nu wel, dat die niet af is? Er moeten nog een paar spits toelopende verdiepingen op, maar die komen nog wel.”

„Waarom hebben ze die er dan niet meteen opgezet?”

„Geldgebrek,” zegt de man.

En dan begrijpen de jongens het.

„Ga je mee?” vraagt Jacob.

Hij is eigenlijk te moe om een wild plannetje te verzinnen. Ze zullen maar wat rondneuzen in de straten.

Even later staan ze voor het standbeeld van Erasmus.

„Steen,” zegt Jan, „dat kan niet branden.”

„Welnee,” zegt Jacob, „maar vader zei, dat het standbeeld vroeger van hout was.”

„Is het ook verbrand?” wil Jan weten.

„Nee, vader zei, dat het verteerd was.”

Pratend lopen ze door. Ze moeten even luisteren bij Claes de Piper. Die man kan prachtig muziek maken.

Als Claes hen ziet, komt hij met zijn geldbakje bij hen.

„Ik heb niets,” zegt Jacob eerlijk.

„Dan kom ik het wel bij je vader halen,” zegt Claes.

„Dat is best.”

Even later lopen ze de kerk binnen. De deuren staan wijd open. Hier komen de jongens graag. Altijd is er wel wat te beleven. Buiten, tegen de muren, hebben de vissers hun netten opgehangen om te drogen. Iets verderop is een lakenbereider bezig zijn lakens op te knopen. Doede Aernd, de timmerman, is zelfs aan het timmeren.

Mijnheer pastoor keurt dit allemaal goed. De jongens vinden het heel gewoon. Ze weten niet beter.

Maar ineens rennen ze de kerk uit. Ze hebben wat gehoord. Ja, ze weten wat het betekent.

Zonder iets te zeggen lopen ze naar het kerkhof. Gelukkig zijn ze nog op tijd. Er rent een man regelrecht op het kerkhof aan. Achter hem komt een heel stel mensen. Dat zijn de rakkers van de schout, die hem achterna zitten.

De jongens begrijpen er alles van. Er is een misdaad gepleegd. Nu wil men de vluchtende boef pakken.

Zonder zich te bedenken rent de man naar het kerkhof. Als hij daar maar is, is hij veilig. Op die plaats mogen de rakkers de boef niet pakken; het kerkhof is de vrijplaats voor boeven.

Hij zit nu tussen een vuilnisbelt en het droogrek van de vissers. De rakkers staan buiten het kerkhof te wachten.

De jongens lopen naar de vluchteling toe. Hij heeft wat onder zijn arm. Wat is dat toch? Het lijkt wel een plank. Stevig houdt hij die onder zijn arm geklemd.

Jacob wil er het zijne van weten.

De man, die er heus niet als een boef uit ziet, begroet de jongens. „Zo knapen, zijn jullie ook hier naar toe gevlucht?”

„Ik niet,” antwoordt Jacob. „U wel, hè?”

„Ja jongens, en ik heb eigenlijk niets gedaan. O, je gelooft me niet, hè? Je denkt zeker, dat ik dit gestolen heb? Nee, dat heb ik zelf gemaakt. Moet je horen.

Ik ben schilder. Ik was naar Rotterdam getrokken om daar wat te verdienen. Hier wonen kooplieden en die hebben geld.

Ik was in de taveerne van Coppert.”

Ja, die kent Jacob wel.

„Dat is de herbergier van „De Vergulde Brandemmer”. Nu, ik vertelde, dat ik schilder was. Die dikkerd kneep in mijn arm, hij weegt vast zoveel als een olifant. Hij wilde, dat ik voor mijn vertering een nieuw passend uithangbord zou schilderen, maar dat wilde ik niet. Ik had maar voor drie stuiver gebruikt en zo'n uithangbord kost zeker tien stuiver. Daar zou de waard later over praten, zei hij. Toen ben ik aan de slag gegaan. Ik heb echt mijn best gedaan, kijk maar eens.”

Vol trots laat de schilder het uithangbord zien.

Jacob schiet in de lach en Jan heeft ook pret.

„Nu, is het passend of niet?” wil de schilder weten.

Jacob knikt. Hij moet maar steeds naar die hele dikke olifant op het uithangbord kijken.

„Daarmee ben ik naar de waard gegaan. „Als het u belieft,” zei ik. „Ik heb drie stuiver opgemaakt, dus ik krijg er nog zeven van u.”

De waard keek naar het schild en werd vuurrood. Ik dacht dat hij in brand zou vliegen.

„Wat,” brulde hij. „Is dat een vergulde brandemmer?”

„Nee,” zei ik, „een olifant.”

„Eruit!” brulde hij. „O, nee, eerst mijn drie stuiver nog.”

Maar die had ik niet. Ik had mijn werk gedaan en kreeg nog zeven stuiver. Voordat de waard het kon verhinderen, had ik uit zijn geldkom die zeven stuiver gepakt. Daar had ik recht op. Noemen jullie dat soms diefstal?”

„Eigenlijk wel,” zegt Jacob. „Dat geld was voor dat uithangbord en dat heeft Coppert nu niet, maar u wel.”

„Ja, eigenlijk heb je gelijk. Zeg, willen jullie soms dat bord voor me wegbrengen?”

„Ik niet,” zegt Jacob, „als ik dat aan de waard geef, krijg ik een pak slaag.”

„O, o, wat zijn de mensen hier onvriendelijk.”

De jongens gaan maar weer verder. Het wordt zo langzaam tijd om te gaan eten.

„Kijk eens,” zegt Jan, „de lucht is in het westen rood. Zou er brand zijn?”

Gelukkig is het buiten de stad.

5. Het verhaal van de brand

Bij deze maaltijd zit Jacob weer op zijn oude, vertrouwde plekje. Michiel Herlijn is niet aanwezig. Jacob vraagt, of de prediker afgereisd is.

„Nee,” zegt vader, „Michiel Herlijn is misschien vanavond weer thuis. Hij moest nog naar een kennis.”

„Zeker wijn verkopen?” wil Jacob weten.

„Misschien,” antwoordt vader en hij geeft zijn zoon een knip-oogje.

Jacob heeft vlak voor het eten nog over de rode hemel verteld. Er was vast ergens brand.

Ineens moet de jongen weer aan Michiel Herlijn denken. Hij had het ook over een rode plek aan de hemel: de wolk, die de Israëlieten de weg wees. Daar zorgde God voor.

Moeder vraagt:

„In welke richting zag je die rode weerschijn tegen de lucht?”
Dat weet Jacob precies te vertellen.

„In de richting van de zee, dus in het westen.”

Moeder kijkt vader aan. Die twee begrijpen elkaar.

Vader zegt:

„Het kan best van Den Briel zijn. Zou het daar fout gaan? Natuurlijk zal Alva het nooit goedkeuren, dat die stad voor de prins blijft. Zou Den Briel weer door de Spanjaarden heroverd zijn?”

Het is nu stiller dan ooit onder het eten. Alle drie denken ze aan die arme stad. Als de Spanjaarden daar zijn, ziet het er voor de Briellenaren niet best uit. De ijzeren hertog is een wreed heerschappij. Uit nijd over die tegenslag zal hij wel onbarmhartig zijn. Het is o zo stil. Bidden ze voor het behoud van Den Briel?

Er wordt heel weinig gegeten. Jacob houdt anders zoveel van hutspot. Het is zijn lievelingskostje. Maar nu denken ze geen van allen aan eten. Ieder hunner is met zijn gedachten bij die arme stad.

„Wisten we maar wat meer,” zegt moeder.

„Waarom?” vraagt vader. „Wij behoeven toch niet alles te besturen? God laat zijn volk nooit in de steek. De Here zal het wel maken.”

Moeder knikt. Ernstig kijken ze voor zich.

Ineens schrikken ze op. Men klopt wel vaker op de buitendeur, maar nu gebeurt het zo onverwachts. Ze zijn ook zo verdiept in eigen overpeinzingen.

Vader gaat kijken; hij laat de kamerdeur openstaan. Zo kan Jacob alles horen.

Een groep leprozen vraagt om een aalmoes.

Jacob huivert. Hij ziet in gedachten het leven van deze mensen voor zich.

Buiten de stad, in het westen, vlak bij de Schie, staat het Leprooshuis. Daar wonen de lepralijders, de melaatsen. Af en toe komen ze in de stad. Men is erg bang voor besmetting en daarom moeten ze een zwarte hoed met een witte band dragen. Toch laat men de mensen in de stad. Die arme lui moeten ook aan eten en geld komen. Ze mogen bedelen.

Nu hebben ze op de deur geklopt. Vader zal hun wat geven.

Net heeft moeder afgeruimd of Michiel komt binnen. Hij lijkt wat opgewonden. Zijn ogen glinsteren. Zou hij wat belangrijks weten?

Moeder wil, dat hij eerst gaat eten, maar Michiel wil liever eerst vertellen wat hij op zijn hart heeft.

„Nu moeten jullie eens horen.”

„Eerst eten, anders wordt het veel te laat,” antwoordt moeder.

Jacob wordt er haast boos om. Wil zijn moeder dan niet luisteren? Is zij soms niet benieuwd naar wat er gaande is? Jacob brandt van nieuwsgierigheid.

Vader glimlacht. Hij zegt:

„Ja Michiel, de vrouw regelt het huishouden, dus eerst maar opscheppen.”

Wat eet die Michiel nu veel. Jacob denkt, dat de man onverzadigbaar is. Komt hij dan nooit klaar?

Eindelijk kan Michiel vertellen.

„Hebben jullie soms die rode lucht gezien?”

Jacob knikt.

„Ja, Jan en ik hebben . . .”

„Stil,” gebiedt vader, „als grote mensen praten, zwijgen de kleintjes.”

Jacob voelt zich wel wat beledigd, maar hij zal stil zijn, dan kan Michiel verder vertellen.

Michiel kijkt even naar de jongen en zegt:

„Zoals jullie weten, moest ik vandaag weg. Het doet er nu niet toe waar, maar ik moest ergens zijn. Ik heb iemand gesproken, die me een heleboel wist te vertellen.

Het gaat over Den Briel.”

Vader en moeder kijken elkaar aan. Een angstig voorgevoel zegt, dat het met die stad verkeerd is gegaan. Maar Michiel vertelt heel wat anders.

„Jullie weten, dat Den Briel voor de prins is. Dat kan Alva natuurlijk niet dulden. Als hij maar gekund had, was hij er regelrecht op af gegaan. Nu, dat behoefde niet, want Alva heeft hier een beste knecht. Bossu, de stadhouder voor de Spanjaarden, wachtte niet op een bevel van de ijzeren hertog. Zonder zich te bedenken, ging hij met een legertje op stap, het regiment van Lombardije, dat onder bevel staat van Don Ferdinand van Toledo. Kennen jullie dat regiment? Beste soldaten zijn het!

Maar één foutje had Bossu gemaakt. In zijn hoogmoed had hij gedacht, dat hij zo Den Briel wel kon veroveren. Zijn zware geschut had hij dan ook maar thuisgelaten.

Bij Maaslandsluis stak hij over naar Geervliet en zo trok hij over land op Den Briel af. Daar hebben ze Bossu getrakteerd.

Buiten de stad liggen tuinen en boomgaarden. Daar wachtten de scherpschutters hem en de zijnen op. Luitenant Roobol, die vechtjas, was hun aanvoerder. Daar had Bossu een kwade tegenstander aan.

Ondertussen was Rochus Meeuwiszoon, de stadstimmerman, de gracht overgezwommen en met een bijl hakte hij de sluis van Nieuwland open.

Ja, wat gebeurt er als de sluis kapot is? Het water heeft dan de vrije loop. Het stroomde over de binnenlanden, en wat moest Bossu nu doen?

Luister goed, mensen, dat is mooi nieuws.

Bossu trok terug. De Spanjaarden gingen op de vlucht. Zwemmend, soms wadend, vluchtten ze. Maar waar moesten ze heen? Naar hun schepen natuurlijk, dachten ze. Die lagen immers bij Maaslandsluis?

Ja, ze lagen er nog, maar vraag niet hoe.

Tijdens het gevecht tussen Roobol en Bossu was Lumey naar de schepen gegaan. Zonder zich te bedenken, had hij er de brand in gestoken.

Ja, jullie hebben die rode lucht gezien. Nee, het was Den Briel niet dat brandde. Het waren Spaanse schepen.

Lumey was slim. Met een vloot kan men Den Briel ook van de zee kant aanvallen. Dat gaat nu niet zo vlug meer. Over land komt men nu ook niet zo spoedig in Den Briel. Die kapotte sluis bezorgt de vijand natte voeten.

Den Briel is nu niet alleen vrij, maar Lumey heeft heel het land van Voorne bezet. Dat is nu allemaal voor onze prins. Lumey heeft de mensen meteen de eed aan onze prins laten hernieuwen."

„Hernieuwen?" wil Jacob weten.

„Natuurlijk, vroeger was de prins hier ook stadhouder en hij is het eigenlijk nog. Die Bossu is door de Spanjaarden aangesteld, omdat ze boos waren op de prins. Maar eerlijk is dat niet."

„Waar zijn de Spanjaarden gebleven?" wil moeder weten.

„Ze trokken in de richting van Dordrecht.”

„Gelukkig,” zegt vader, „dus wij hebben geen last van hen.”

„Dat weet ik nog zo niet,” zegt Michiel. „Dat gaan naar Dordrecht kan een afleidingsbeweging zijn.”

„Arm Dordrecht,” zucht moeder.

„Arme Spanjaarden,” zegt Michiel.

Iedereen kijkt verbaasd op.

„Nu ja,” denkt Jacob, „ze zijn Den Briel kwijt en hebben nu ook eens een keer verloren, maar arm? Welnee, Dordrecht is arm. Als ze daar komen, trekken ze er nooit weer uit.”

„Ja, arme Spanjaarden,” hervat Michiel. „Dordrecht behoort tot de zes grote steden van Holland.

U kent ze wel,” zegt hij tot vader, „Amsterdam, Haarlem, Leiden, Delft, Dordrecht en Gouda.

Den Briel behoort tot de kleine steden. Juist zo'n klein stadje durft tegen Bossu te vechten. Men houdt daar de poorten dicht, gaat op de wallen staan. Ja, men heeft zelfs zoveel moed om buiten de stad scherpschutters op te stellen. Als een kleine stad dat alles wel aandurft, wat moet een grote stad dan doen? Kan ze achterblijven bij Den Briel? Let eens op mijn woorden: Dordrecht houdt zijn poorten gesloten.”

„En dan?” vraagt moeder.

„Zullen we verder zien. Maar iets aan de Spanjaarden toegeven? Nee, nooit!”

Vader kijkt niet zo blij. Jacob ziet het wel. Hij richt zijn hoofd op en langzaam zegt hij:

„Den Briel en Dordrecht. Ongeveer daar tussenin ligt ons stadje. Als dat maar niet verkeerd gaat.”

Jacob onderbreekt zijn vader.

„Maar wij durven toch ook wel te vechten?”

Moeder denkt daar niet zo over. Zij zegt:

„God laat zijn volk nooit in de steek. Het zullen spannende dagen voor ons worden, maar God kan uitkomst geven.”

„Zo is het,” zegt Michiel. „En wij winnen, want God is ons een schild.”

Maar nu kan Jacob het niet meer uithouden. Hij moet nog even naar Jan toe. Hij weet zo veel en Jan is zijn beste vriend. Die mag toch het grote nieuws wel weten?

Jan is echter niet thuis. Er moest nog een stoel bij de smid gebracht worden. Jacob loopt in de richting van de smederij. Voor Zwart-Jan is hij toch eigenlijk nog een beetje bang. De smid is een grote, sterke kerel, en hij houdt wat erg veel van grapjes. Altijd probeert hij de mensen voor de mal te houden. Dat met die snoek zal Jacob nooit vergeten. Nu is de vrede met Zwart-Jan wel getekend, maar hij moet toch oppassen.

Nog steeds ziet hij zijn vriendje niet komen, dus hij stapt maar naar binnen.

„Zo, kleine wijnhandelaar. Wat moet jij hier?”

„Is Jan hier?”

„Jan, die oude bromvlieg? Nee, die is weggevlogen.”

„Nee, Jan, mijn vriend. Hij moest hier een stoel brengen.”

„O, dat kan wel. Dan zal hij wel bij moeder de vrouw zijn. O, kijk, daar komt hij net. En nog wel met een brok achter zijn kiezen. Smaakt het, Jan?”

„Lekker,” zegt Jan.

„Zo, en moet Jacob dan wat van mij hebben? Hier, iets lekker warms. Neem een stukje vuur.”

„Nee, dank u,” zegt Jacob.

Ze groeten de smid en gaan de straat op.

6. Het verjaardagsgeschenk

Jacob kan wel jubelen van plezier.

Gisterenavond is hij vroeg gaan slapen. Des te eerder zou het weer dag zijn, voor zijn gevoel althans. Het zou geen gewone dag worden. Nee, dat wist hij wel.

En nu is hij jarig.

Vader en moeder zijn ook blij. Zij denken aan jaren geleden, toen God hun een zoon schonk.

Het is een heel bijzondere dag. Jacob mag niet zo maar opstaan. Nee, hij moet wachten totdat moeder hem komt halen.

Wat kan de tijd lang duren. Het lijkt wel alsof moeder met opzet laat komt. Maar Jacob weet wel beter. Moeder is die ochtend vroeg op. Zij maakt eerst vlug het huis aan kant. Ze wil snel klaar zijn. Het is ook voor haar een feestdag.

Dan gaat moeder de tafel dekken.

Naar die tafel is Jacob wel erg benieuwd, want daarop zal zijn geschenk liggen.

Ineens moet hij aan gisteren denken. Hij heeft om een geitje gevraagd. Zou dat nu op tafel pronken? Nee, dat is natuurlijk onmogelijk. Maar zouden vader en moeder zijn lievelingswens vervuld hebben?

Jacob houdt zich erg stil. Nee, hij hoort geen geit. Wel hoort hij moeder zingen. Dat doet ze alleen als ze erg blij is.

Wanneer zou moeder nu komen? Wat gaat de tijd toch langzaam. Steeds tuurt hij naar de deur. Wanneer zou die opengaan?

Eindelijk beweegt de deurknop. De deur gaat open en daar is moeder. Ze loopt langs het bed en opent de gordijnen.

„Zo langslaper, wanneer kom je uit je bed?”

„Maar moeder, ik mocht toch niet? Ik ben jarig.”

„Jarig? O ja, dat is waar ook. Nu jongen, mijn gelukwensen en we hopen, dat God je in het nieuwe jaar zal bewaren.”

Jacob weet niet hoe hij moet kijken. Meende moeder dat? Was ze echt zijn verjaardag vergeten? Nee, moeder maakte natuurlijk maar een grapje.

Nu is hij echter niet meer te houden. Met een lenige sprong staat hij op de grond, gaat zich wassen en aankleden en dan . . . naar de kamer. Vader zal natuurlijk, net als andere jaren, hem de weg versperren. Vader houdt dan een hele toespraak. Ja, Jacob begrijpt dat wel. Vader weet, dat Jacob zo nieuwsgierig is naar de tafel. Nee, vader houdt lang de hand van zijn jarige zoon vast en zegt veel mooie woorden. Als iemand tegen je spreekt, moet je hem aankijken.

Ook deze morgen popelt Jacob van ongeduld. Eindelijk is vader uitgesproken. Het lijkt wel of Jacob razende honger heeft. Hij snelt naar zijn stoel. Hij kijkt naar de tafel. Zijn aandacht wordt daar zo door in beslag genomen, dat hij niet eens bemerkt, dat Michiel Herlijn aan het gezelschap ontbreekt.

Hoe hij ook speurt, nergens kan hij een geschenk ontdekken. Zou het dan toch echt waar zijn wat moeder heeft gezegd? Hebben vader en moeder heus zijn verjaardag vergeten?

Maar dan zegt vader weer wat.

„Jacob, jongen, dit jaar ligt er nu eens niets naast je bord. Je wilde zo'n vreemd geschenk hebben. Een geit, wat moeten we daarmee aanvangen? Moeder en ik hebben wel geslapen vannacht, maar we hebben nog niets afgesproken. Maar één ding is toch verheugend: je bent een hele dag jarig. Op zo'n dag kun je nog van alles verwachten. Dus, kort gezegd, niet getreurd, je krijgt vandaag nog een geschenk. Maar ik beloof niet, dat het een geit wordt.”

Jacob weet niet of hij moet lachen of huilen. Zo iets is hem nog nooit overkomen. Geen geit, wat zal hij dan krijgen? Zijn eten smaakt hem toch echt niet zo lekker. Moeder merkt het wel aan

de broodschaal. Daar blijven meer boterhammen op liggen dan anders. Ze spoort haar zoon wel aan, maar die heeft echt geen trek meer.

Als ze klaar zijn, staat iedereen op. Vader kijkt moeder aan. Jacob ziet het wel. Zouden ze nu over het geschenk gaan praten? Dan mag hij er natuurlijk niet bij zijn. Het heeft er alle schijn van, want moeder stuurt Jacob even weg. Hij moet het overgeschoten brood in het schuurtje gaan brengen.

Toch is dit maar een ijdele hoop van de jongen, want vader en moeder komen achter hem aan. Zo kunnen zij nog niet ongestoord een gesprek voeren.

Daar opent Jacob de schuurdeur. Ineens gilt hij. Schrikt de jongen zo? En dat nog wel op zijn verjaardag. Het lijkt er wel op. Het brood laat hij zo maar vallen. Hij draait zich om en vliegt terug. Hij botst haast tegen vader en moeder op. Hij springt hen om hun hals.

„Dank u, vader, dank u moeder.”

„Waarvoor eigenlijk?” wil vader graag weten.

„Voor de geit. O, nu heb ik toch echt een geit. Dank u wel.”

„Wie zegt, dat dat beest voor jou is?” plaagt vader.

Maar Jacob antwoordt al niet meer. Nog vlugger dan daarnet heeft hij zich omgedraaid. Hij smelt het schuurtje in. Daar ligt hij op zijn knieën bij zijn nieuwe bezit. Hij aait het beest met beide handen. Het is ook zo'n mooi dier. Spierwit is de geit. Moeder en vader staan lachend toe te kijken.

„En hoe moet het dier nu heten?” vraagt vader.

„Moet hij dan een naam hebben?”

„Natuurlijk! Ze noemen jou toch ook niet mens? Als je dat dier roept, kun je niet Geit, Geit, roepen. Nee, jij moet een naam verzinnen, het is jouw eigendom. We zullen je wel helpen. Ik stel voor om hem Lelijkerd te noemen.”

Een storm van protest steekt op. Zelfs moeder kan deze naam niet mooi vinden.

Jacob denkt heel diep na. Hij kan altijd zulke goede plannen beramen, maar nu schiet hem niets te binnen.

„De geit ziet er zo wit uit, hoe lijkt u Witje? Is dat geen passende naam?”

Moeder knikt.

Vader zegt:

„Als je hem maar niet plaagt, want dan wordt hij groen van nijd.”

O, wat is die Jacob nu blij. Ja, hij kan wel huppelen van vreugd. Even mag Witje zijn schuur uit. Jacob brengt hem in de tuin. Stutig stapt Witje rond. Het is een echt deftige geit.

Maar op een verjaardag behoort ook bezoek te komen. Dat is er nu al. Wel erg vroeg op de dag. Jacob is echter niet blij met deze gast. Daar staat in levende lijve voor hem zijn plaaggeest Zwart-Jan.

„Zo Jacob, ja, ik moest vandaag even hiernaast zijn; maar ik heb gisteren van je vriend gehoord, dat je vandaag jarig bent. Mijn hartelijke gelukwensen, jongen.”

De smid zegt het zo oprecht, dat Jacob de hem toegestoken hand wel moet grijpen. Wat is die smid toch sterk. Het lijkt wel een tang, die Jacobs vingers omkneld houdt.

Moeder en vader worden ook gelukgewenst.

„En Jacob,” vervolgt de smid, „bij een verjaardag behoort een geschenk. Ik heb lang na moeten denken wat zo'n jarige knaap wel zou willen hebben. Gelukkig ben ik er nog bijtijds achter gekomen.”

Nu grijpt de smid in zijn jaszak. Jacob volgt met spanning wat er te voorschijn zal komen

Daar heeft Zwart-Jan het. Het schijnt wel kostbaar te zijn, want hij doet zo voorzichtig.

Wat is die Jacob benieuwd. Die hele grote hand houdt het nog steeds omspannen. Maar nu kan Jacob het toch duidelijk zien. Het gezicht van de jongen betreft eensklaps. De smid heeft een busje in de hand. Zo iets heeft Jacob wel eens meer gezien.

Daarin heeft hij eens geblazen en toen werd zijn hele gezicht zwart, want er zat roet in. Wat flauw van Zwart-Jan om daar nu mee aan te komen.

De smid geeft voor vader en moeder een hele toelichting.

„Ja, die Jacob blaast wel eens graag in een busje met roet. Dat heeft hij eens bij mij in de smederij gedaan. O, wat zag die knaap er zwart uit. Daarom heb ik maar zo'n busje meegebracht. Op een regenachtige dag kan hij dan in het schuurtje eens een uurtje blazen.”

Nee, Jacob kan er niet om lachen. Hij vindt Witje een veel mooier geschenk. Maar waar is dat dier? Terwijl de smid hem feliciteerde, is het beest hem ontglipt.

O, daar staat zijn geit te grazen. Maar wat gebeurt er nu? De

geit kijkt op. Verwonderd staart hij het viertal aan. Dan rent hij met een paar grote sprongen op het gezelschap toe. Met plezier ziet Jacob alles gebeuren. De geit rent naar de smid. Die krijgt van achteren ineens een duw. Door de schok wipt het busje uit zijn hand. Al het roet komt op zijn gezicht terecht. Zelfs vader en moeder moeten erom lachen.

De smid kijkt boos om. Nu ziet Jacob het gezicht van de man nog beter.

O, wat een prachtig zwart gezicht heeft hij. Jacob kan het echt niet helpen, dat hij moet schateren.

„O, beest, doe jij dat? Nu ja, je bent Zwart-Jan of je bent het niet. Jacob, jij hebt pech. Je geschenk krijg je niet meer. Maar mensen, ik ga verder. Hiernaast ligt werk op me te wachten.” Daar gaat de smid weg. Amper is hij verdwenen of er komt weer iemand aanlopen. Maar deze komt niet op verjaarsbezoek. Hij vergeet helemaal de jongen geluk te wensen. Hij schijnt de jarige niet eens te zien.

Hierover is Jacob echter helemaal niet boos. Met één oogopslag ziet hij wel, dat er iets heel bijzonders aan de hand is. De man kijkt zo ernstig. Vader en moeder zien het ook.

Bruyn vraagt:

„En Michiel, wat is er?”

Nu begrijpt Jacob ineens veel. Michiel was vanmorgen niet aan tafel. Hij is natuurlijk weer bij een van zijn vele kennissen geweest.

Wat zou hij gehoord hebben? Het lijkt wel slecht nieuws. Michiel Herlijn kijkt zo bezorgd.

„Kom,” zegt vader, „laten we in de kamer gaan, dan kunnen we rustig praten.”

Nu laat Jacob zelfs zijn geit in de steek. Dat beest kan toch niet weglopen en voorlopig is er nog genoeg te grazen.

Daar zitten ze dan allemaal om de tafel.

Michiel Herlijn vertelt zijn grote nieuws.

„Het gaat nu echt spannen. Vannacht hebben de Geuzen bezit

genomen van Delfshaven. Er kan nu van alles gebeuren. De mogelijkheid bestaat, dat zij langs de Schie naar het noordwesten trekken. Delft en 's-Gravenhage lopen dan gevaar. Delft is een belangrijke stad en 's-Gravenhage heeft geen muren. Dat betekent, dat ze het gemakkelijk kunnen innemen, maar moeilijk verdedigen.

Toch denk ik, dat ze een andere richting kiezen. Want luister maar, er is nog ander nieuws. Als u dat weet, zult u het met mij eens zijn, dat er nu kans is, dat de Geuzen naar Rotterdam zullen oprukken. Delfshaven en Rotterdam liggen vlak bij elkaar. Maar nu het andere nieuws.

Bossu heeft ook niet stilgezeten. Die is over de eilanden naar Dordrecht getrokken. Maar daar zijn ze ook niet van gisteren. Die dachten: als Den Briel durft, durven wij ook. Bossu heeft zijn schepen verloren, dus hij heeft al een nederlaag geleden. Hieruit putten de Dordtenaren moed. Ze hebben geweigerd voor de Spaanse stadhouder de poorten te openen.

Jacob zit te glimmen van pret, maar vader en moeder kijken bezorgd.

„Dordrecht wenste Bossu niet binnen te laten. Wat moest Bossu doen? De stad gaan belegeren? Zo iets kost tijd. Ondertussen zouden de Watergeuzen hun slag kunnen slaan. Hij heeft flink gedreigd en dat was het enige, wat hij in dit geval kon doen.

De bewoners van Dordrecht schrokken toch wel een beetje van hun eigen moed. Die slimmerds hebben Bossu schepen aangeboden. Ze begrepen wel, dat Bossu dan zou vertrekken. Hij zou waarschijnlijk weer naar Den Briel varen. Dat hadden ze goed gezien. Zodra hij de schepen in zijn bezit had, werden zijn soldaten ingescheept.

Nu komt hij met zijn leger hierheen. Gelukkig hebben ze flink tegenwind, maar ze komen.”

Vader fluit tussen zijn tanden.

„O, arme stad, o, Rotterdam,” zegt hij.

„Ja, daar ben ik ook bang voor,” hervat Michiel Herlijn. „Bossu

zal voorlopig niet verder gaan, anders krijgt hij de Geuzen van Delfshaven in zijn rug. Dan zit hij tussen twee vuren, Den Briel en Delfshaven. Ik denk, dat hij in Rotterdam zijn mannen ontscheept en dan op Delfshaven aantrekt."

„Wat moeten we doen?" vraagt vader zich af.

Jacob merkt op:

„Vader, we gooien, net als Dordrecht, de poorten dicht."

„Houd jij je erbuiten, kwajongen," zegt moeder.

„Nee," onderbreekt Michiel Herlijn, „dat is goed gezien. En dan de voorwaarde bedingen, de Spanjaarden in kleine groepjes door te laten. Dan kunnen de Geuzen aan de andere kant gemakkelijk met de kleine groepen afrekenen."

„Maar ondertussen wordt onze stad een slagveld," zegt vader.

„We zijn allen in Gods hand, mensen."

Dat zijn vader en moeder met de prediker eens, maar ze zijn toch eigenlijk wel bezorgd. Jacob echter niet. Hij wacht in spanning op wat er gaat gebeuren.

Wat een dag, deze verjaardag van hem.

7. Een bewogen morgen

Michiel schijnt ineens haast te hebben. Hij gaat nu echter niet voor zaken op reis. Hij laat zijn tonnetje tenminste rustig in de kast. Hij wil hier en daar een kijkje gaan nemen. Moeder kan hem niet tegenhouden. Michiel Herlijn is een gast en is vrij om te gaan en te staan waar hij wil.

Jacob zou ook graag met hem meegaan.

Vader begrijpt dat wel, maar hij geeft geen toestemming. Nee, jongens zoeken altijd de gevaarlijkste plaatsen op.

Ook moeder kan het niet goedkeuren. Jacob moet binnenblijven. Wat kijkt hij nu vreemd. En dat is nu zijn verjaardag!

Vader ziet het gezicht van zijn zoon wel. Ineens neemt de wijnhandelaar een besluit.

„Goed,” zegt hij, „je mag naar buiten. Later kun je dan vertellen wat je hebt gezien en hoe wij, Rotterdammers, met de Spanjaarden gehandeld hebben. Maar we gaan samen.”

Moeder ziet stomverbaasd vader aan.

„Ja moeder,” zegt de wijnhandelaar, „zo gauw ik maar enigszins gevaar ruik, kom ik terug, dat beloof ik je. Heus, ik zal echt goed op onze Jacob passen.”

Dan vertrekken ze.

Het is druk op straat. Bijna iedereen heeft zijn werk in de steek gelaten. Aan alles kan men bemerken, dat er vreemde dingen staan te gebeuren.

De stoeldraaier staat voor de deur van zijn werkplaats.

„Zeg,” roept hij, „vertel Bossu, als je hem te spreken krijgt, dat ik nog stoelen te koop heb. Hij zal wel moe zijn van het jagen op de Geuzen.”

„Nee,” lacht Bruyn, „wat mij betreft, zie ik die man liever niet.”

Vader en Jacob lopen door. Hier, in het Hang, is niet veel te beleven. Jacob is blij als vader verder gaat.

Ze horen tromgeroffel.

„Dat is vast afkomstig van schutters,” zegt vader.

„Welk gilde zou het zijn?”

Als goed Rotterdammer weet Jacob, dat de stad twee schuttersgilden rijk is. Het zijn verenigingen, waarvan de schutters, de stadssoldaten, lid zijn. Het ene gilde is van Sint-Sebastiaan, maar hij kent beter het gilde van Sint-Joris. Hij heeft dikwijls bij „De Doele” gestaan, het gebouw waar de soldaten, de schutters, met hun handboog op een doel schietoefeningen houden. Op het dak van „De Doele” staat het Sint-Jorisbeeld, het beeld van de dappere ridder, in gevecht gewikkeld met de draak. Een strijd, die nooit eindigt.

Ja, zo is het met de schutters ook. Nooit zijn ze klaar. Hun trommels roffelen de boodschap: „Komt op, Sint-Jorisgildeleden, komt op. Weest bereid u voor onze stad in te zetten.”

Het geroffel is opwindend. Vader en Jacob schijnen erdoor gegrepen te worden. Ze gaan tenminste in de maat lopen, in de richting vanwaar het geluid komt.

Ja, Jacob ziet de schutters al.

O, er zijn nog andere gilden ook aanwezig. Alle gilden zijn naar een beschermheilige genoemd. Ze stammen allemaal uit oude tijden.

Daar staan de smeden. Het gilde van Sint-Eloy is er dus ook bij. De leerlingen, de gezellen en de meesters van het smidsgilde staan broederlijk bijeen. Ze zijn om een grote, sterke figuur geschaard.

Jacob herkent hem. Het is Zwart-Jan, de ijzersterke smid. Hij staat breeduit te praten. Af en toe buigt een hoofd op zij. De smid zwaait met zijn grote voorhamer in het rond. Het lijkt wel of hij nu al aan het vechten is. Iedereen schijnt door hem

bemoedigd te worden. Als Zwart-Jan de hamer zwaait, zal het Spaanse leger wel verslagen worden.

De leerlingen staan achteraan. Zij zijn dan ook de minst belangrijke figuren van het Sint-Eloy-gilde. Maar al zijn ze de jongsten, zij willen in dapperheid niet voor de sterke Zwart-Jan onderdoen.

De gezellen hebben hun werk vergeten. Zij moeten een proefstuk, een meesterstuk, maken om meester te worden, maar vandaag behoeven ze geen meester smid te worden. Men wil alleen over de komende Spanjaarden meester blijven.

„Kijk,” wijst vader, „er blijft niemand thuis. Daar staat zo-
waar het gilde van Sint-Lucas.”

„Dat zijn de schilders, hè vader?” vraagt Jacob.

De wijnhandelaar knikt.

De Sint-Lucasleden hebben hun verfkwast in de steek gelaten. Ze staan nu met lege handen. Ze vragen om wapens. Zou de stadsregering die verstrekken? Ze zijn bereid mee te vechten. Als ze maar wapens krijgen.

Plotseling ontstaat er beweging bij de mannen. Iedereen rekt zich uit.

Wat is er te zien?

Vader tilt Jacob op zijn schouders. Vanaf deze hoge uitkijkpost overziet Jacob alles. Zijn ogen gaan in een bepaalde richting. Hij weet het nu.

Daar loopt een boodschapper. Aan alles kan men zien, dat hij haast heeft. Misschien heeft hij een belangrijke tijding.

Naar wie gaat hij toe?

O, hij stapt regelrecht op het gilde van Sint-Joris af. Hij moet de leider van het Sint-Jorisgilde spreken.

Nu ziet Jacob het duidelijk. De man maakt gebaren. Wat moet dat allemaal betekenen? Als een lopend vuurtje verspreidt zich het nieuws.

„De Spanjaarden hebben tegenslag gehad. Ze worden pas vanavond voor Rotterdam verwacht.”

Wat zal men nu doen?

De meesters van de gilden bespreken nu de zaak. De overheid wordt ook geraadpleegd. Eindelijk gaat er een gejuich op.

„Hoera, wij durven ook. Als de Spanjaarden komen, zullen we de poorten sluiten.”

Precies een week geleden werd Den Briel bevrijd. Nu is Rotterdam aan de beurt om te laten zien, dat het durft.

De schutters marcheren naar de muren en de poorten. Bossu komt er niet zo maar in.

De andere gilden mogen voorlopig naar huis. Die zullen vanavond weer komen.

„Vader behoeft niet,” weet Jacob.

Er zijn te weinig wijnhandelaren om een gilde te vormen. Zal vader ook mee gaan vechten? Iedere stadgenoot kan wel nodig zijn.

In de verte dreunen de trommels. De tamboers slaan uit alle macht. Zullen ze ook de Spaanse macht neerslaan? Jacob is er vast van overtuigd.

Daar komt ineens Zwart-Jan naast vader. Jacob hoort het hele gesprek aan.

„Ja Bruyn, het gaat nu spannen. Het wordt erop of eronder.”

„Als we maar niet eronder gaan.”

„Welnee, de Geuzen zijn vlakbij. Ze zitten al in Delfshaven. We vechten niet alleen!”

„Ja smid, maar we hebben een nog machtiger bondgenoot. We hebben met de Potentaat der potentaten een vast verbond gesloten.”

„Zo is het. Waarom zou je dan nog bang zijn? Nee man, we zullen vechten en winnen. Ik heb mijn voorhamer nog. Als er een Spanjaard de stad in durft te komen, zal ik zijn helm in-deuken.”

Vader moet toch even glimlachen.

„Als ik een Spanjaard was, zou ik maar liever een straatje omlopen.”

„Nee,” zegt Zwart-Jan, „je zegt het verkeerd. Ze moeten onze stàd omlopen. Wat mij betreft, geen Spanjaard binnen de muren. De poorten zijn hier beter dan in Den Briel. Nee, daar steken ze maar niet zo de brand in. Laten ze maar komen. We zijn klaar voor de ontvangst. De voorhamer staat gereed.”

Nu verdwijnt de smid. Hij gaat voorlopig naar huis.

Voorlopig, want vanavond . . .

Hè, kon Jacob er maar bij zijn. Maar hij heeft immers geen wapen! Ineens schiet hij in de lach. Hij heeft Witje. Als die gaat toestoten, is spoedig het hele Spaanse leger op de vlucht . . . Vader lacht niet. Er ligt een ernstige, verbeterde trek om zijn mond.

Jacob begrijpt het. Dat gezicht wil zeggen: „Erop of eronder.” Maar het zal wel erop worden! Den Briel durfde toch ook en Dordrecht dan? Zijn zij minder? Daar hadden ze nog niet eens een Zwart-Jan, en die is hier wel. Laat Bossu maar komen. De mensen staan klaar voor de ontvangst.

Hè, dat is nu jammer. Vader loopt de Grote Markt al op. Dat betekent, dat ze nu spoedig thuis zijn. Wat jammer is dat. Nu zien ze weinig meer. Maar vanavond . . .

Zodra ze thuis zijn, wil moeder alles weten.

Het ene ogenblik kijkt ze blij, het andere moment staat haar gezicht zorgelijk.

Jacob begrijpt zijn moeder wel. Ze is verheugd, dat haar man en zoon veilig terug zijn.

Ze zal het tromgeroffel ook wel gehoord hebben. Natuurlijk heeft ze zich bezorgd gemaakt. Eindelijk verdween het geluid. Al was moeder dan thuis, ze begreep uit de richting waarin het tromgeroffel zich verplaatste, wat er ging gebeuren. De schutters gingen op de poorten af. Dat betekende, dat ze Rotterdam zullen verdedigen.

Natuurlijk kan ze niet weten, dat de Spanjaarden zo langzaam vooruitkomen. De Spanjaarden zijn nu eenmaal goede soldaten, maar slechte schippers.

Nee, ze weet nog niets over vanavond. Door al die onwetendheid kijkt ze bezorgd. Ze is bang, dat er nu al gevochten zal worden. Wat was ze blij, toen ze Jacob en haar man veilig en wel zag binnenstappen. Maar als ze hoort over het dreigende gevaar, wordt haar gezicht weer bezorgder.

„Als het maar goed afloopt,” zucht ze.

„We zijn in Gods hand, moeder, vergeet dat niet,” zegt vader.

„Ach, ik ben soms zo kleingelovig,” mompelt moeder. „Jacob, ga jij maar zolang naar Witje toe. Er zal deze dag wel niets van bezoek komen.”

Daar gaat Jacob. Al zijn vreugde over zijn geit is weg. Hij was het beest haast helemaal vergeten. Gelukkig, dat Witje dat niet kan weten.

Daar staat het witte dier. Hij eet onbezorgd zijn gras. Jacob gaat naast hem in het gras liggen.

„Ja Witje, Bossu komt.”

Witje kijkt even op. Dan draait hij zijn kop om.

„Juist Witje, wil je die naam ook liever niet horen? Nee, jij hebt geen last van hem. Hij komt alleen maar voor de mensen en niet voor een geit.”

Dan kijkt Witje weer.

„Juist geitje, ik heb het over jou. En wat heb jij allemaal gedaan, toen ik weg was? Vertel het eens.”

Maar de geit zegt niets.

„Natuurlijk Witje, je hebt gelijk. Jij maakt je niet druk over Bossu en zijn soldaten. Jij eet zeker liever gras?”

Jacob plukt een sprietje.

„Hier, dat is een Spanjaard. Eet maar op.”

„Hap,” zegt de geit en de Spanjaard is weg.

Nog een grassprietje krijgt het dier. Weer verdwijnt de soldaat in de geitebek.

„Goed zo, Witje. Jij ruimt in je eentje al de Spanjaarden op. Maar hier is een hele dikke spriet. Dat is de aanvoerder, dat is Bossu zelf. Lust je die ook?”

De geit kijkt naar Jacobs hand. Zijn bek gaat open en weer dicht.

„Nee, lust je die niet?”

En dan verslindt de geit heel traag Bossu. Hierna draait het dier de kop naar zijn baasje.

Jacob schiet in de lach.

„Smaakte het niet? Je trekt zo'n vieze snuit. Ha, die Bossu is niet lekker, hè?”

Daar moet Jacob om lachen. Als hij omkijkt, ziet hij in de kamer vader en moeder staan. Die praten zo ernstig. Ineens is Jacobs vreugde weg. Ja, het is nu wel een ernstige tijd.

Michiel Herlijn ontbreekt nog steeds.

Ineens schrikt de jongen. Nu hij aan Michiel denkt, komt er een nare gedachte bij hem boven. Die Michiel Herlijn wordt door de Spanjaarden gezocht. Oei, dat kan gevaarlijk worden. En als de Spanjaarden werkelijk binnen de stad komen? Vader heeft een gezochte onderdak gegeven. Daar staat de doodstraf op.

Ja, nu kijkt Jacob ook bezorgd. Hij wordt bang. Maar dan verandert zijn gezicht. En zo, naast Witje, bidt hij:

„Hemelse Vader, wilt Gij Michiel en vader beschermen?”

Alle angst verdwijnt nu van Jacobs gezicht. Hij wordt rustiger. Hij denkt aan wat vader heeft gezegd:

„We hebben een vast verbond gesloten met de Potentaat der potentaten, met de Koning der koningen.”

Die is machtig. Die kan uitredding geven.

8. Spanning

Michiel Herlijn komt 's middags maar even thuis om de laatste berichten te brengen. Eigenlijk gebeurt er niets. De Spanjaarden zijn er nog niet. Alle gilden blijven dus nog rustig thuis. Zwart-Jan kan zijn voorhamer nog niet zwaaien. De poorten zijn potdicht. Een angstige stemming heerst in de stad. Toch schijnt de vastberadenheid het te winnen van de angst.

Men zal weerstand bieden! De Spanjaarden komen niet binnen. Willen zij geweld gebruiken, dan zal men de hulp van de Geuzen inroepen.

Aan alles kan men bemerken, dat de mensen met overleg te werk gaan.

Zo ook Michiel Herlijn.

„Mensen,” zegt hij, „altijd moet men voorbereid zijn. Als er gevochten wordt, zouden we kunnen winnen, maar ook verliezen. De poorten zijn dicht. Aan alle kanten is de stad afgesneden van de buitenwereld. Voor het veilig wegbrengen van vrouw en kind is het nu te laat. Blijft ge thuis, dan is het ergste te vrezen. De Spanjaarden kennen nu eenmaal geen erbarmen. Beraamt dus een plan om iedereen in veiligheid te brengen.”

„Dat kan,” zegt vader. „Als er echter gevaar dreigt, denk dan eerst aan je zelf. Je bent een gezochte.”

„Dat weet ik wel. Dit hier is echter een huisgezin.”

„Ik heb een mooi plan. Beloof me echter, dat je nooit zult zeggen wat ik nu vertel.”

Michiel Herlijn knikt.

Jacob is van zijn stoel opgestaan. Wat zou vader nu gaan zeggen? Moeder kijkt vader rustig aan. Zij schijnt alles te weten.

„Ja,” zegt Pieter Jacobszoon Bruyn, „ik heb vandaag alles

rustig overdacht. In de eerste plaats hoop ik, dat Bossu onze stad zal voorbijvaren. Doet hij dat niet, dan hoop ik, dat Bossu tevreden kan worden gesteld zonder dat er bloed vergoten wordt en dat onze stad vrij zal blijven. Hoe dat moet, weet ik echter niet.

Komen de vreemde soldaten toch in de stad, dan zullen we ons moeten verbergen.

Waar?

Nee, niet in de kelder. Daar kunnen wij ons niet verstoppen. Die staat vol wijn. Daar zullen de Spanjaarden op aftrekken als bijen op de honing. We zullen dus een andere schuilplaats moeten opzoeken.

Er is een geheime schuilplaats in dit huis. Moeder weet er wel van. Eén nadeel zit daar echter aan. De deur van die bergplaats zal dichtgedaan moeten worden en de kast moet er weer voorgeschoven. Een van ons zal zich daar dus niet kunnen verbergen.”

„Dat zal ik zijn,” zegt Michiel.

„En dat gebeurt nu eens niet,” gaat vader verder. „Ik heb alles overdacht. Ook aan deze moeilijkheid heb ik mijn aandacht geschonken. Moeder en Jacob wil ik zeker in veiligheid hebben. Michiel wordt gezocht. Die mag nooit in handen vallen van de Spanjaarden.”

„O, u dan wel?” wil Michiel Herlijn weten.

„Nee, mij krijgen ze ook niet. Er is nog een schuilplaats. Die is wel niet zo mooi verborgen, maar daar vinden ze me toch niet. Deze plaats is net groot genoeg voor één persoon.

Nee Michiel, ik weet wat je wilt zeggen. Daar ga jij niet naar toe. Je bent er te groot en te dik voor.

Ik zal jullie wat verklappen. Die plaats is de regenton achter ons huis. Ik kruip gewoon in de regenton. Ik zet er zelf het deksel op. Moeder heeft er vandaag al zoveel mogelijk water uitgeput. Dat is een plaats, waar men niemand zal zoeken. Komen die lui hier, dan zijn ze voorlopig wel zoet in de kelder.

Hun dorst zal dan wel over zijn.

Ja, de regenton is een pracht schuilplaats.

Nu heb ik nog een verzoek. We kennen zo langzamerhand onze gast wel. Die kan toch niet alles rustig afwachten. Als Michiel nu zoveel mogelijk in de buurt van de Oostpoort wil zijn . . . Dreigt er gevaar, dan moet hij zonder dralen, dus regelrecht, hier naar toe komen. Dan kunnen wij ons allemaal op ons gemak verbergen.

Moeder, Jacob en ik zullen de bergplaats voorzien van drank en voedsel. We kunnen ons wel eens een poosje verborgen moeten houden.”

„Het plan zit prachtig in elkaar, dat moet ik toegeven. Ja, het lijkt mij het beste om te handelen zoals u zegt. Een kleine verandering zou ik er echter in willen aanbrengen als u het goedvindt.”

Vader knikt.

Michiel zegt:

„Ik ga niet doorlopend bij de Oostpoort op wacht staan. Regelmatig zal ik me hier komen melden. Dan weet u hoe de zaken ervoor staan. Sla ik een beurt over, kruip dan weg. Er is altijd een mogelijkheid, dat Bossu niet bij de Oostpoort komt en dat we onverwachts worden overvallen.”

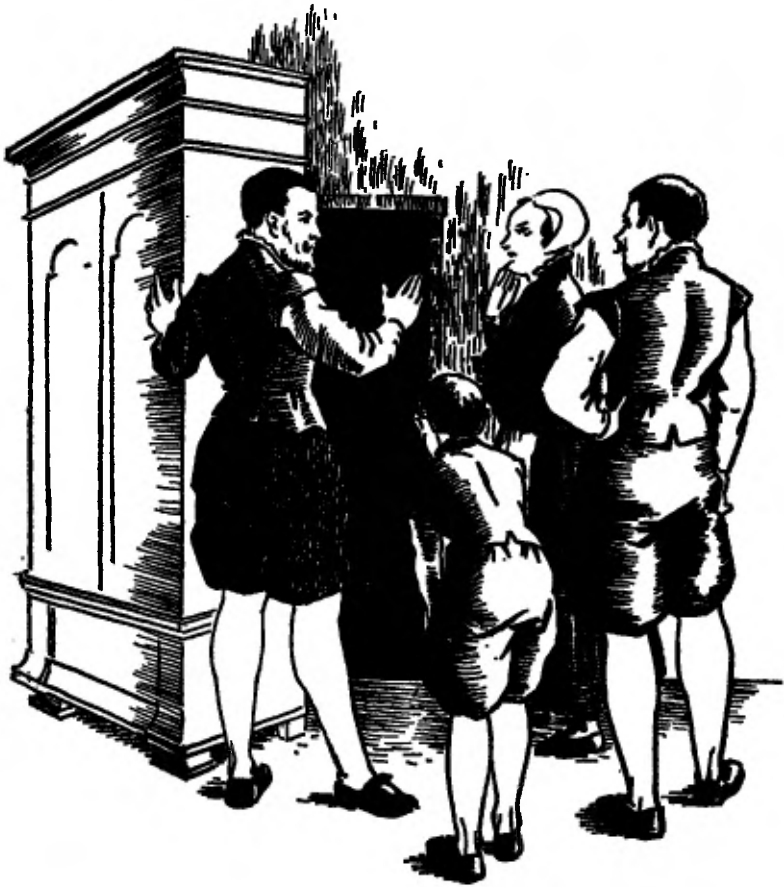
„Dat kan niet,” zegt vader, „overal zijn onze schutters. Dus we zijn wel op onze hoede.”

„Ja, maar u weet er dan hier niets van.”

„Dat is natuurlijk waar. Laten we dat dan maar voor afgesproken houden en hopen, dat God onze plannen wil zegenen. Vooruit mensen, we gaan eerst de schuilplaats verkennen.”

Een kast wordt opzij geschoven en nu ontdekt Jacob, dat achter de kamer een soort gang is.

„We zullen er stromatrassen inleggen. Wat kaarsen kunnen we natuurlijk ook gebruiken; en dan natuurlijk eten en drinken. Alleen, denk erom, geen onnodig lawaai als men er eenmaal inzit. Praten is ten strengste verboden. Dat kan de

Spanjaarden alleen maar op het juiste spoor helpen. Dus absoluut mondje dicht.”

Dat begrijpt iedereen.

Michiel Herlijn verdwijnt. Hij hoopt over ongeveer twee uur terug te komen.

Vader, moeder en Jacob gaan direct aan de slag. Vader komt met een klein kistje aandragen. Daar zitten moeders sieraden en vaders geld in.

„Zo, onze rijkdom is vast veilig, moeder.”

Maar moeder schudt haar hoofd.

„Nee vader, nu vergis je je toch. De grootste schat zal ik zelf wel even halen.”

Ze gaat naar de kast en haalt het tonnetje van Michiel Herlijn te voorschijn.

Vader knikt. Moeder heeft gelijk. Op zo iets moet men toch wel heel zuinig zijn.

Langzaamaan worden vaders gedachten verwezenlijkt. Als de Spanjaarden komen, is men op alles voorbereid.

„En als ze wegblijven, hebben we alles voor niets gedaan,” zegt Jacob.

„Ja,” zegt vader, „beter dat het onnodig is dan dat het te laat is.”

Dat vindt Jacob toch eigenlijk ook wel.

Andere jaren mocht hij op zijn verjaardag altijd iets langer opblijven. Nu wordt er niet over gesproken, maar het is toch al later geworden dan gewoonlijk.

„Nu lijkt het me het beste,” zegt vader, „dat je gewoon naar bed gaat, want anders kon het wel eens midden in de nacht worden voor je ging slapen.”

Jacob zal maar gaan. Vader stuurt hem echter niet naar boven.

„Ga je beddegoed halen en dan in de schuilgang. Daar moet je maar gaan slapen. Als er vannacht gevaar dreigt, kon het wel eens te laat zijn.”

Zo heeft de verjaardag van Jacob een vreemd eind. Hij moet nu ergens anders gaan slapen. Hij is groot genoeg om de ernst van de toestand te begrijpen.

Zo ligt hij spoedig in de schuilplaats. Hij ligt er wel, maar kan niet slapen. Duidelijk hoort hij vaders stoel verschuiven.

Moeder zegt:

„Daar is Michiel. Doe eens vlug open.”

Jacob hoort vader de kamer verlaten. Even later zijn de mannen weer in het vertrek.

„Nu mensen,” zegt Michiel, „ik heb heel groot nieuws. De Spaanse schepen zijn vanavond in zicht gekomen. De Spanjaarden zijn aan wal gegaan.”

„Dus toch,” zegt moeder.

„Ja, ze komen echt naar Rotterdam. De soldaten zijn allemaal al ontscheept. Bossu heeft een boodschap gestuurd. Hij vroeg of de soldaten door de stad mochten trekken. Dus het is niet zo, dat ze hier blijven.”

„En wat is er geantwoord?” vraagt vader.

„O, het antwoord zal u wel bevallen. Men heeft gezegd, dat het goed was. Maar 's avonds laat is het veel te duister en dan kan Bossu toch niet gaan vechten bij Delfshaven. Men heeft de boodschapper verteld, dat men tot de volgende dag moest wachten, dan kon men meteen een verdere regeling treffen. Bossu heeft laten weten, dat hij dat plan kon goedkeuren. Hij heeft zijn woord als edelman gegeven, dat hij zou wachten. Voorlopig is er dus niets te vrezen.”

„Toch zie ik er weinig heil in,” zegt vader. „Een Spaans erewoord, nee, dat vertrouw ik niet. En al die Spaanse soldaten heel de nacht buiten . . . O, wat zullen ze het koud hebben en ongeduldig worden. Als dat maar goed afloopt!”

„Rustig blijven vertrouwen,” zegt Michiel. „Bidt en werkt. We zullen bidden om uitkomst en werken. Ik ga weer naar de poort. Het beste zal zijn, dat gij beiden om de beurt gaat slapen.”

„Ik kan niet slapen,” zegt vader.

„En ik ook niet,” vult moeder aan.

„Nu, u probeert het maar. Ik ga naar de Oostpoort.”

Jacob heeft alles gehoord. Hij weet nu hoe de zaken ervoor staan. Ook hij kan niet slapen. Als een wervelwind gaan zijn gedachten door zijn hoofd.

Zou hij daardoor wakker blijven of komt het door de vreemde slaapplaats?

Moeder komt steeds kijken.

Eindelijk valt Jacob in slaap. Hoelang hij heeft geslapen, weet hij niet. Plotseling schrikt hij wakker. Vlakbij hoort hij duidelijk praten.

„En, Michiel, is er nieuws?”

„Niets bijzonders. De Spanjaarden blijven buiten de muren. Maakt u zich nog maar geen zorgen. Ik ga weer.”

Daar verdwijnt Michiel weer naar zijn post.

Moeder komt even bij haar jongen kijken.

„Ben je wakker, Jacob?”

„Ja moeder, ik schrok van Michiel. Maar ik heb al geslapen.”

„Ik ook, jongen. Op de stoel ben ik even ingedommeld. Had ik het maar niet gedaan. Ik heb zo akelig gedroomd. Het ging over Witje.”

„Over Witje? Dan moet u het vertellen, moeder.”

„Nu, goed dan. Maar dromen zijn bedrog. Ik droomde, dat vader in de regenton zat en dat Bossu kwam kijken. Daar sloop Witje naderbij. Ineens een hap en de Spaanse stadhouder was verdwenen. Toen hoorde ik voetstappen. Wie zou het zijn? Was het Michiel? Nee, het was een engel. Die kwam kijken of er bloed aan de deurposten gesmeerd was. O, hier was dat niet het geval. De engel moest de eerstgeborene doden. Maar plotseling was de engel veranderd in een dikke Spaanse soldaat. Die had een voorhamer bij zich. Het was die van Zwart-Jan. Zou men die de smid afgepakt hebben? De soldaat grijsde. Hij wou de eerstgeborene doden. Maar ik stond in de voordeur en keek over de Grote Markt. Mijn hand leunde tegen de deurpost. Er kwam allemaal bloed aan mijn vingers. Er zat bloed aan de posten van de deur. Ik veegde mijn hand af. Op dat moment zag ik Witje op straat. Het dier was losgebroken.

Ja, jongen en toen werd ik wakker. Bah, wat een nare droom. Die lieve, witte geit en dat rode bloed. Gelukkig zijn dromen bedrog.

Jongen, ik heb er spijt van, dat ik alles verteld heb. Nu ga jij er misschien nog van dromen.”

Jacob is dat niet van plan. Even ligt hij nog te peinzen, maar dan valt hij in slaap.

Als moeder na een poosje komt kijken, kan ze vader vertellen, dat Jacob rustig slaapt.

„Hij schijnt nergens last van te hebben.”

Vader en moeder houden de wacht en Michiel staat op de uitkijk.

Dat gebeurt allemaal in de nacht.

De sterretjes flonkeren aan de hemel. En boven die sterren is God. Hij houdt ook de wacht over de mensen.

Dat geeft rust.

9. De volgende dag

De volgende morgen is men al vroeg op in het huis van de wijnhandelaar. Aan alles kan men bemerken, dat de toestand zeer ongewoon is. Moeder dekt niet eens de tafel. Eerst gaat Jacob zich aankleden en zich dan pas wassen. Zo pas heeft hij het laatste nieuws vernomen.

Michiel Herlijn is juist thuis geweest met de boodschap, dat alles rustig blijft. De poorten zijn, zoals altijd in de nacht het geval is, gesloten.

Wat zal deze dag brengen? Op de straat wordt het rumoeriger. De gilden gaan eensgezind naar de Oostpoort.

In het huis van wijnhandelaar Bruyn zet men zich tot eten. De kast blijft enigszins van z'n plaats verschoven staan. Men kan, als het moet, op het eerste sein naar binnen gaan. Niemand spreekt. Iedereen luistert naar de geluiden buitenshuis. Het is daar nu wat rustiger geworden.

Net is men klaar of iedereen is ineens vol aandacht. Er komt iemand aangelopen. Vader zegt:

„Dat is Michiel Herlijn. Ik herken zijn voetstap.”

Snel is de prediker binnen.

„Mensen, het is zover. Maak maar gebruik van de schuilplaats. De Spanjaarden zijn in de stad.”

Moeder wil meer weten.

„Nee,” zegt vader, „Michiel kan in de schuilgang wel verder vertellen. Eerst zullen we ons in veiligheid brengen.”

Jacob aarzelt. Wil hij niet veilig zijn?

Vader ziet het wel.

„Jongen, opschieten.”

„Nee vader.”

Iedereen is verbaasd, maar Jacob heeft ineens iets bedacht, en wel één van zijn mooiste plannetjes. Zoëven dacht hij aan moeders droom, aan al het bloed op de deurposten en aan Witje. Nu weet hij wat hij wil. Het kost hem wel moeite. Hij heeft tranen in zijn ogen.

„Vader, de Spanjaarden zijn er nog niet. We moeten Witje slachten.”

„Nee jongens, er is voedsel genoeg en ga nu vlug. Ik moet nog alles sluiten.”

„Nee vader, u moet Witje slachten. Het bloed moet u bij de buitendeur in de gang en op de stoep sprengelen. Als u dan de deur laat openstaan, zal iedere Spanjaard denken, dat men hier al geweest is.”

Men kijkt elkaar aan. Moeder zegt het eerst wat:

„Jongen, je verjaardagsgeschenk, je geitje.”

„Moeder, het moet.”

Vader zegt niets. Samen met Michiel Herlijn loopt hij weg. Hij heeft het broodmes van de tafel gegrepen.

Nee, bang is Jacob niet, maar hij gaat toch in de schuilplaats. Hij wil niet zien hoe Witje gedood wordt. Hij heeft het zelf voorgesteld, maar hij krijgt een prop in zijn keel als hij aan zijn geitje denkt.

Moeder begrijpt het wel. Ze volgt haar jongen in het donker.

„Jongen,” zegt ze, „ik ben soms zo trots op je. Dat je dit voor ons over hebt! Dat is goed.”

Ach, Jacob praat er liever niet over.

De twee mannen lopen door de gang: Jacob hoort hun voetstappen. Bij de voordeur doen ze hun werk.

Jacob kan het niet zien, maar hij kan zich wel voorstellen, dat er nu een hele plas bloed ligt. Elke Spanjaard zal nu denken, dat er al een ander hem voor is geweest. Die heeft natuurlijk geplunderd. Dan gaat zo'n soldaat maar liever een deur verder. Daar is meer te roven.

Nu hoort de jongen duidelijk, dat vader en Michiel Herlijn

teruglopen. Toch komen ze niet naar de schuilplaats. Hij begrijpt er niets van.

Moeder zegt:

„Ze moeten de boel nog opruimen, anders zou men de list kunnen ontdekken.”

Na een poosje is het toch zover. Samen komen de mannen naar de geheime gang.

„Naar binnen,” zegt vader tegen Michiel.

Daar komt de huisvriend. Tastend loopt hij voetje voor voetje verder. Spoedig wordt het nog donkerder. Vader verschuift de kast.

Hij zegt:

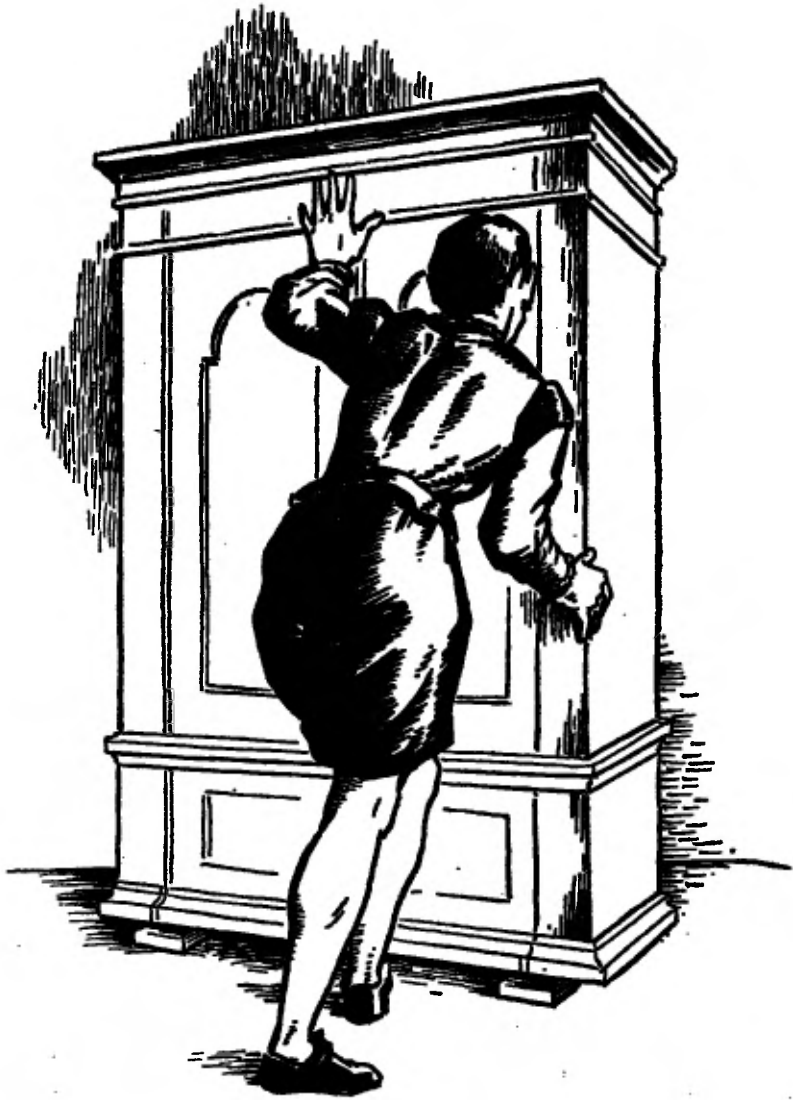
„God behoede ons. Ik hoop, dat we elkaar straks weer mogen zien.”

Jacob hoort moeder snikken.

Ze luisteren alle drie naar de zich verwijderende voetstappen. Ze horen hoe vader de achterdeur opent. Nu loopt hij naar zijn regenton. Het is even muisstil. Dan fluistert Michiel:

„Nu mensen, laten we allen goed opletten. De buitendeur staat open. We kunnen dus de vijand horen naderen. We wonen gelukkig nogal een eindje van de Oostpoort vandaan, zodat het nog wel even zal duren. Als een van ons iets hoort, laat hij dan direct een teken geven. Dan moeten we ons doodstil houden. Laten we dat afspreken. En nu vertel ik jullie het laatste nieuws dat ik weet:

We hebben allemaal vannacht in spanning gezeten. Natuurlijk is Maximiliaan van Hennin, graaf van Bossu, onze vijand. Maar hij is een edelman. Als hij zijn woord geeft, houdt hij het. Afsgesproken was, dat er vannacht niets zou gebeuren. Er is dan ook niets geschied. Of men zou moeten zeggen, dat wij en de Spanjaarden op onze hoede waren. Wij konden een uitval doen en de vijand kon, ondanks zijn erewoord, ons onverwachts overvallen. Er gebeurde dus niets.

Vanmorgen ging men onderhandelen.

O ja, dat moet ik nog vertellen.

De Geuzen, die zo dichtbij zijn, hebben ons medegedeeld ons niet te zullen helpen. Dus moeten we, als het op vechten uit-

draait, alles alleen doen, menselijkerwijs gesproken. Tegenover de grote legermacht zouden wij het vast niet kunnen bolwerken. Zodoende moesten we zien het onder billijke voorwaarden eens te worden met Bossu.

De Spanjaarden hadden haast. De nacht was al lang genoeg geweest. Vechten wilden zij niet. Zo was er alle kans tot een overeenkomst. De onderhandelingen verliepen vlot.

Wilt u al de voorwaarden weten? Wel, er waren er slechts twee. Nummer een behelsde, dat maar vijftientig man tegelijk door de stad zouden marcheren. Ze zouden hier dus niet blijven, maar van de Oostpoort naar de Delftsepoort gaan. Waren de soldaten de Delftsepoort uit, dan kon er weer een nieuwe groep in de stad trekken. De gilden zouden voor de wegafzetting zorgen. Zodoende kon geen Spanjaard een zijstraat inschieten om eens lekker te gaan roven en plunderen. De tweede voorwaarde was, dat men slechts met gedooftelonten door de stad mocht gaan.

Als de lonten gedooft zijn, kan men geen gebruik maken van de geweren. Zo had men minder te vrezen van de Spanjaarden. Die overeenkomst had men met de Spanjaarden gesloten. Er moet eerlijk gezegd worden, dat ze zich aan de voorwaarde hielden. Ze wilden tot elke prijs opschieten.

Zwart-Jan stond vlak achter de Oostpoort met zijn grote voorhamer. Die telde de groepen. Natuurlijk waren de Spanjaarden wel wat haastig. Men had al de hele nacht moeten wachten. En het duurde steeds een hele tijd voor de nieuwe groep aan de beurt kwam. De Spanjaarden begonnen te dringen. Maar soldaat nr. 26 zag die grote voorhamer en deed vlug een stapje terug.

Ja, Zwart-Jan zou heel gewoon zijn hamer hebben laten vallen.

„Hé broer,” zei hij dan, „netjes achter het poortje, je kunt afwachten, hè.”

Ze verstonden hem niet, maar ze begrepen hem wel.

Op een zeker ogenblik ging het echter niet goed. Bossu kwam er zelf aan te pas. Die dacht aan zijn erewoord en ging eens kijken of alles volgens afspraak verliep.

Maar Bossu behoort ook bij het Spaanse leger. Dus Zwart-Jan tilde al zijn voorhamer op.

„Hé broer, terug.”

Bliksemsnel trok Bossu zijn zwaard. Hij wilde zich tegenover de smid verdedigen en doorstak Zwart-Jan.”

„Ach,” zegt moeder.

Jacob moet aan de smid denken. Het is haast niet te geloven. De sterke smid . . . dood!

„De Spanjaarden zagen, dat de man die hun de weg versperde, geveld was en ineens kregen zij moed. Ze drongen de poort binnen en begonnen te moorden.

Op dat ogenblik heb ik de poort verlaten. Niet uit lafheid, maar ik dacht aan dit gezin.

Nu, u begrijpt wel wat er gaat gebeuren. De Spanjaarden zullen hun tegenstanders doden en als ze dat doen, is er geen houden meer aan. Dan gaan zij de huizen binnen en roven wat los en vast zit. Maar hier zullen ze wel voorbijgaan, want die list van Jacob is prachtig. Die heb je goed bedacht, knaap.”

Het is maar gelukkig, dat het hier zo donker is, want Jacob krijgt een vuurrode kleur voor dit pluimpje. Eigenlijk heeft hij dit niet bedacht. De droom van moeder bracht hem op de gedachte. Toch is hij niet echt blij. Hij moet aan zijn grote vriend, smid Zwart-Jan, denken. Die werd vermoord door de Spanjaarden.

En hij? Hij moet maar rustig hier alles afwachten. Trouwens, zijn vrienden zijn al gestorven: Zwart-Jan en Witje.

Moeder zegt ineens:

„In duizend vrezén.”

Ze maakt zich zorgen.

Jacob en Michiel begrijpen haar.

Jacob wenst haast, dat de Spanjaarden maar gauw komen.

Dan kan men zien of het bloed werkelijk een goede list is. Gaan de soldaten het huis voorbij, dan behoeft moeder niet meer in duizend vrezen te zitten. Dan is men veilig.

Alle drie zijn ze nu met hun eigen gedachten bezig.

Ineens stoten ze elkaar aan. Allemaal hebben ze het duidelijk gehoord: daar komen mensen aan. Voetstappen weerklinken door de straat. Ze komen dichterbij. Nu hoort Jacob zelfs duidelijk de stemmen van de Spanjaarden. Jacob begrijpt het. Ze staan nu voor hun huis. Even is het stil. Iedereen zit in spanning. Jacob houdt zelfs zijn adem in.

Buiten zeggen de soldaten wat. Dan loopt men verder.

„Goddank,” zucht moeder.

„Stil,” fluistert Michiel Herlijn, „we zijn er nog niet. Er komen er nog meer misschien.”

Dan heerst er weer stilte in het schuilvertrek.

Even later horen zij iets vallen.

Michiel fluistert:

„Ze zijn hiernaast bij de bureu.”

Een hele poos blijft het rustig, dan komen er ineens weer voetstappen.

O, nu is Jacob niet bang meer. Hij zegt:

„Daar komt vader.”

Ja, iedereen hoort het. Vader komt echter niet naar hen toe. Zijn voetstappen verdwijnen door de gang.

Jacob begrijpt het. Het is zo stil geweest, dat vader gaat kijken of alles veilig is.

Moeder zegt:

„Als hij toch maar voorzichtig is.”

O, nu krimpt iedereen ineen van schrik. Duidelijk hoort men naderende voetstappen op straat. Er komen nog meer soldaten aan. Zij schreeuwen. Vader roept iets terug.

Michiel Herlijn luistert ingespannen. Hij verstaat de Spaanse taal. Hij kan wel niet alles begrijpen, want ze praten door el-

kaar en maken veel lawaai. Dan is het even rustig. Des te erger schrikken ze van een schot dat weerklinkt.

Zouden ze vader geraakt hebben? De soldaten trekken lachend verder.

De drie in de vluchtgang vragen zich angstig af wat er is gebeurd. Ze zitten in hevige spanning. Ze zouden wel willen gaan kijken, maar ze zitten immers opgesloten.

„Rustig blijven,” zegt Michiel. „Het kan allemaal erg meevalen. Misschien heeft Bruyn ons willen waarschuwen en zit hij veilig verscholen in huis. De Spanjaarden zijn toch niet binnengewees? Dat schot zegt niets. Die lui zijn misschien dronken en vuren maar in het wilde weg.”

Moeder is echter niet gerustgesteld. Ook Jacob is bang. Die onwetendheid over het lot van vader doet ook hem in duizend vrezes zitten.

Het blijft zo stil. Wanneer zou deze tijd van afwachten eindelijk voorbij zijn? Zitten ze hier pas minuten of al uren?

Michiel Herlijn stoot de anderen aan. Dat is overbodig, want ook zij hebben duidelijk voetstappen gehoord. Ze zijn van één mens. Voor de buitendeur houden ze stil. Er worden enkele woorden gesproken. Ze spannen zich tot het uiterste in om ze te verstaan. Eén woordje heeft Jacob opgevangen: „Been”. Wat kan dat betekenen?

Maar dan zou hij het willen uitschreeuwen van vreugde. Hij heeft duidelijk gehoord, dat het vaders stem was die sprak.

„Het is vader,” zegt hij.

Ja, ze weten het nu alle drie zeker.

Dan klinken de voetstappen in het huis.

„Is het vader?” vraagt moeder zich af. „Zo loopt vader toch niet?”

Iemand verschuift de kast. Er dringt een lichtstraal in de plaats binnen.

„Kom maar,” klinkt vaders geruststellende stem.

Even knippert Jacob met zijn ogen. Dan ziet hij vader, die op

een stoel zit. Heeft hij dan toch niet de geheime deur geopend? Nee, dat heeft Klaas Janszoon Spiegel, de stoeldraaier, gedaan. Die staat ook in de kamer.

Moeder valt vader om de hals.

„Wat is er toch gebeurd? Je hebt allemaal bloed aan je been.”

Dan vertelt Pieter Jacobszoon Bruyn zijn wedervaren:

„Ik zat maar in die ton opgevouwen. Het was overal rustig. Ik dacht, kom, ik ga eens even kijken. Net stond ik in de voordeur of daar kwam een stel Spanjaarden aan. Ze zagen me staan. In huis vluchten wou ik niet. Dan had ik ze dicht bij jullie gebracht. Het beste was om maar rustig te blijven staan. In Gods handen zijn we veilig. Nu, die lui waren vast dronken. Ze zeiden: „O, daar staat zo'n vervloekte Rotterdamer.” Een ander wees naar het bloed. „Hebben ze hier al lekker vermoord?”

Ik zei natuurlijk maar niets. Toen grepen ze me en hingen me aan mijn voeten aan de deurpost op. Ik kon zo het bloed van mijn vrouw en kinderen beter zien, riepen ze. Een van hen schoot op me. Gelukkig niet om me te doden, want hij mikte veel te hoog. Hij trof me in mijn been.

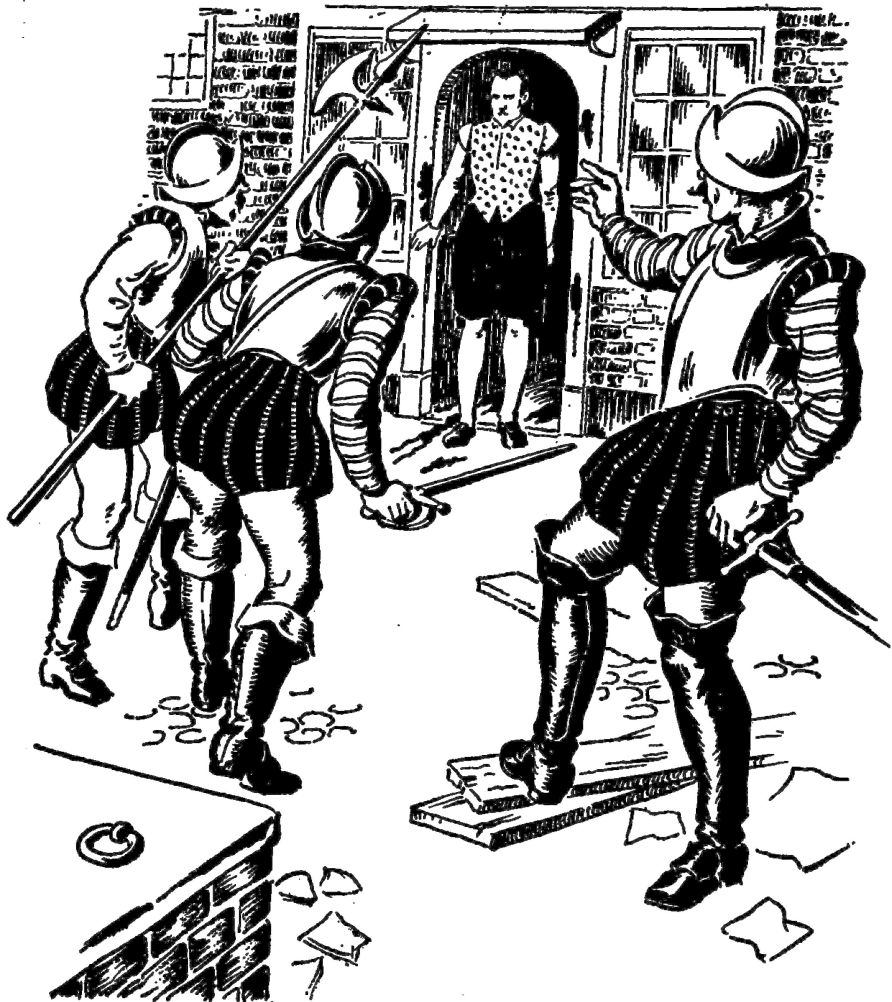
Daar hing ik dan. Schreeuwen durfde ik niet. Ik was bang, dat daardoor de Spanjaarden terug zouden komen. Het bloed druppelde langzaam over mijn lichaam. De wond ging lelijk pijn doen.

Eindelijk hoorde ik voetstappen. Ik keek de straat in en zag Spiegel, Jans vader, die eens poolshoogte kwam nemen. Hij heeft me losgemaakt en op mijn aanwijzingen jullie bevrijd. Dat is alles.”

Michiel Herlijn kijkt naar de wond in vaders been.

„Het had erger kunnen zijn, Bruyn,” zegt hij. „Maar er zit een kogel in je been. Die moet eruit. Het beste is, dat je maar op de grond gaat liggen.”

Daar ligt vader. Jacob ziet het witte, vertrokken gezicht. Zou vader zo'n pijn gehad hebben? Dan doet Michiel zijn werk.

Hij bindt een doek om vaders bovenbeen. Met een mes wipt hij de kogel eruit. Het bloedt wel, maar vader kan toch weer op een stoel zitten, met zijn gewonde been op een andere. In de verte hoort men trompetten schallen. Het Spaanse leger moet zich verzamelen. Nu zullen zij oprukken naar Delfshaven.

De spanning is voorbij.

Jacob kijkt naar de tuin en dan moet hij aan Witje denken.

10. Altijd veilig

Die avond scharen ze zich met velen om de tafel. De wijnhandelaar zit als gastheer aan het hoofd. Naast hem zitten twee vrouwen, aan zijn rechterhand Jans moeder, aan de andere zijde zijn vrouw. Tegenover elkander zijn Michiel Herlijn en de stoeldraaier gezeten. En natuurlijk zijn ook Jacob en Jan van de partij.

Er heerst een vreemde stemming in de kamer. Jacob weet niet wat hij hiervan zeggen moet. Er is dankbaarheid voor de redding van deze twee huisgezinnen, maar ook wordt er veel gesproken over de slachtoffers van deze rampdag. Iedereen is diep onder de indruk van het droeve einde van de dappere Zwart-Jan.

De stoeldraaier vertelt, dat ook oud-burgemeester Roos is vermoord. Iedereen kent deze brave man.

Michiel noemt hem een martelaar voor de vrijheid.

„Mensen,” zegt hij, „na deze dag komen er andere. Dan behoeven wij ons niet meer te verschuilen. Dan zullen wij frank en vrij naar de prinsenvlag op de Sint-Laurenstoren kunnen kijken. Het lijkt wel eens of ons alles tegenloopt, maar God zal ons de zegepraal schenken.”

Jacob vertelt aan Jan wat er met zijn geitje is gebeurd. Als hij dit verhaal doet, luisteren ze allemaal.

De stoeldraaier vraagt hoe Jacob op dat plan is gekomen.

Jacob antwoordt, dat hij heeft geluisterd naar het verhaal van de uittocht uit Egypteland en dat de droom van zijn moeder hem tot het moeilijke besluit bracht zijn geitje te offeren.

Moeder zegt:

„Alleen aan God zijn we dank verschuldigd. Hij was het, die ons behoedde.”

„Zo is het,” zegt Michiel Herlijn, „maar eerlijk gezegd heb ik toch wel in angst gezeten.”

„En ik,” beaamt moeder. „Ik heb gezegd in duizend vrezes. Ja, zo is het.”

„Ja,” zegt vader, „ik was erg bevreesd voor jullie en voor mijn benen. Wat zaten die in de knel.”

Iedereen lacht. Jacob ziet in gedachten hoe vader opgevouwen zat in de regenton.

„Ja,” zegt vader, „en af en toe kwam er een druppel door de goot zo mijn nek in.”

Jan vertelt dan van zijn bergplaats.

„Wij zijn bij ons thuis in de matras gekropen. Dat was wel angstig. De Spanjaarden zijn bij ons in huis geweest. Ze hebben heel wat meegenomen. Ze kwamen zelfs onder het bed kijken waar ik lag. Daar was niets te vinden. O, ze hadden eens moeten weten, dat er zulk vreemd stro in de matras zat.”

„We hebben het er levend afgebracht en dat is het voornameste,” zegt de stoeldraaier.

„Bij ons zijn ze zelfs niet binnen geweest, dank zij de list van Jacob,” zegt moeder Bruyn. „Maar de allergrootste schat hadden ze toch nooit ontdekt.”

„Hebt u dan ook het geld in de tuin begraven?” vraagt Jan.

„Dat hebben wij wel gedaan.”

„Nee,” antwoordt moeder, „dat was in de schuilgang, maar ik bedoel eigenlijk iets anders. Wacht, ik zal hem even gaan halen.”

Allemaal zijn ze benieuwd. Jan weet niet wat hij ervan denken moet.

Moeder komt met het tonnetje van Michiel terug. Ze zet het op tafel neer en haalt een schaal uit de kast. Jan en zijn ouders begrijpen er niets van. Het is een tonnetje zonder spongat.

Michiel opent het vaatje. Hij schenkt de wijn die er inzit, in de schaal.

„O, zeker een heel duur soort wijn?” vraagt Jan.

„Nee, het lijkt meer op gekleurd sloopwater,” verduidelijkt Michiel.

Jan snapt er nu helemaal niets meer van.

Dan komt de Bijbel te voorschijn. Nu begrijpt Jan pas moeders woorden. Ja, de Bijbel is wel de grootste schat.

„Zullen we eerst lezen?” vraagt Michiel.

Iedereen knikt.

Hij bladert even en dan leest hij er een gedeelte uit voor.

Jacob weet weinig van de Bijbel af, maar hij heeft goed toegekeken. Tijdens het bladeren zag hij een witte bladzijde en toen kwamen er vele bedrukte bladen. O, Michiel leest natuurlijk uit het Nieuwe Testament.

Jan herkent de woorden. Het gaat over de kruisiging van de Heiland. Michiel Herlijn leest een heel stuk. Niemand maakt bezwaren. Men kan nooit genoeg horen uit het Boek der boeken.

Jacob luistert gespannen toe. Voor het eerst hoort hij dit verhaal. Het heeft hem verwonderd, dat de Zoon van God door de mensen gedood werd. Waren de Romeinen, die vreemde soldaten, dan machtiger dan God? Maar gelukkig is de Zaligmaker weer opgestaan uit de doden.

Hè, wat is dat jammer. Nu houdt Michiel op met lezen. Hij kijkt de kring rond.

„Voor de gasten, die er vandaag zijn,” zegt hij, „wil ik vertellen, dat ik over de tiende plaag in Egypteland heb gelezen. Toen moesten de dieren geslacht worden om de Israëlieten te redden. Op Golgotha is ook bloed gevloeid. Dat was tot redding der mensen. Zo heeft de Heiland voor onze zonden en tekortkomingen geboet. Dat is een droevig, maar ook een blij verhaal.”

Jacob knikt.

„Wat heeft de Heiland de mensen toch lief om dat voor hen over te hebben.”

Vader zegt:

„Zo iets, maar dan in het klein, is er vandaag gebeurd met Witje. Die heeft door zijn bloed ons kunnen redden. Maar dit is niets vergeleken bij wat de Here voor ons heeft gedaan. Witjes dood betekende voor ons het leven. Maar Golgotha beduidt voor ons het eeuwige leven.”

Jacob zegt niets. Zijn gedachten gaan echter verder. Hij weet niet of hij nog wel bedroefd is om Witje. Hij heeft vandaag, toen iedereen in duizend vrezes zat, het mooie verhaal gehoord over het eeuwige leven. En dat er door het bloed van het Lam, dat op Golgotha aan het kruis stierf, redding is voor de mensen.

De Spanjaarden zijn op jacht naar de Geuzen, maar hier heerst nu rust en blijdschap.

Eerst was er de angst, maar daarna de zekerheid, dat ze voor altijd veilig kunnen zijn.